

METODIKA ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENOSTI NEJCHUDŠÍCH OBYVATEL

MPSV 2015

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

METODIKA ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENOSTI NEJCHUDŠÍCH OBYVATEL

vypracovaná v rámci projektu **Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni** (reg. č. OP LZZ CZ.1.04/3.1.00/04.00016).

Projekt je financován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Prioritní osa: 3 Sociální integrace a sociální služby.

Oblast podpory: 3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb.

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU

Položka	Popis
Název projektu	Dokument Metodika řešení předluženosti nejchudších obyvatel je vypracován v rámci plnění in-house zakázky Zpracování podpůrných materiálů pro oblast sociálního začleňování, boje s chudobou a přípravy na stárnutí (analýzy, metodiky, návrhy, informační materiály) a zajištění osvěty v této oblasti , která je součástí projektu Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni , registrační číslo OP LZZ CZ.1.04/3.1.00/04.00016.
Garant projektu	Česká republika – Ministerstvo práce a sociálních věcí
Lokalita	Na Poříčním právu 376/1 128 01 Praha 2
Osoba oprávněná jednat jménem realizátora	Mgr. Michaela Marksová Tominová Ministryně práce a sociálních věcí
Kontaktní osoba	Mgr. Linda Sokačová
Datum zpracování	11/2015
Zpracovatel	Fond dalšího vzdělávání, Na Maninách 20, 170 00 Praha 7, IČ: 00405698
Odborný garant	Mgr. Jan Dobeš
Řešitelský tým	Mgr. Michala Baslová, Mgr. Zita Prošková, Mgr. Matouš Bořkovec
Recenzenti	Mgr. & Mgr. Jana Čandová, Mgr. Lenka Laubová, Mgr. Jitka Modlitbová, Mgr. & Mgr. Eva Pavlíková, Ph.D.
Jazyková úprava	Mgr. Zuzana Granátová
Grafická úprava	Radek Pokorný

OBSAH

Základní informace o projektu	3
Obsah	4
1. Manažerské shrnutí	6
2. Česká společnost a dluhová problematika	7
2.1 Zadlužení vs. předlužení v současné české společnosti	7
2.2 Míra předlužení v číslech	7
3. Jak se lidé dostávají do dluhových pastí?	9
3.1 Aktivní a pasivní zadlužení	9
3.2 Příčiny předlužení	9
4. Dluhová gramotnost	11
4.1 Finanční vs. dluhová gramotnost	11
4.2 Cíle dluhové gramotnosti	11
4.3 Role obce	11
5. Trh s půjčkami a byznys s dluhy	12
5.1 Poskytovatelé úvěrů dle typu obchodní strategie	12
5.1.1 Kazuistika — půjčka zajištěná notářským zápisem	12
5.1.2 Kazuistika — půjčka zajištěná notářským zápisem II	13
5.1.3 Role obce	13
5.2 Mechanismy generování zisku	14
5.2.1 Na co si tedy dát při podpisu smlouvy pozor?	14
5.2.1.1 Sankce	14
5.2.1.2 Zajištění úvěru	15
5.2.1.3 Způsoby vymáhání — rozhodčí doložka, notářský zápis	15
6. Oprávněnost pohledávek	17
7. Předlužení jako trestný čin	18
7.1 Kazuistika — bezúročná půjčka	18
8. Předlužení občanů — stávající možnosti řešení	20
8.1 Oddlužení jako řešení úpadku dlužníka	20
8.1.1 Základní formy oddlužení	20
8.1.2 Podmínky oddlužení	21
8.1.3 Účinky oddlužení	21
8.1.4 Kdy o řešení úpadku dlužníka oddlužením uvažovat?	22
8.1.5 Příprava návrhu na oddlužení — spolupráce s dlužníkem	22

- 9. Potenciál obecních politik 24
 - 9.1 Obec jako věřitel 24
 - 9.1.1 Včasná intervence sociálních služeb u dlužících nájemníků 25
 - 9.1.2 Dostatečný prostor pro mimosoudní vymáhání, aktivní forma vymáhání (splátkový kalendář, odložení splátky) 25
 - 9.1.3 Pozastavení úroku z prodlení po dobu splácení dluhu, odpuštění penále 25
 - 9.1.4 Prodloužení nájemní smlouvy v případě doplacení dluhu 26
 - 9.2 Obec jako tvůrce bytové politiky — pravidla pro přidělování obecních bytů 26
 - 9.2.1 Kauce 26
 - 9.2.2 Podmínka bezdlužnosti 27
 - 9.2.3 Podmínka trvalého bydliště v obci 27
 - 9.2.4 Podmínka vyplacení dluhu po bývalém nájemníkovi 28
 - 9.3 Obec jako poskytovatel účinné podpory občanům v oblasti předlužení 28
 - 9.3.1 Orientace v problematice (vzdělávání, platformy pro sdílení) 28
 - 9.3.1.1 Vzdělávací aktivity 28
 - 9.3.1.2 Sdílení zkušeností, zapojení zúčastněných aktérů (síťování) 29
 - 9.3.2 Preventivní osvětové aktivity 29
 - 9.3.3 Poradenská podpora 30
 - 9.3.4 Analýza rizik spojených s předlužeností na lokální úrovni 30
- 10. Příklady dobré praxe 31
 - 10.1 Zásah úřednice na městském úřadě vůči potenciálnímu lichváři 31
 - 10.2 Zásah starosty v případě neoprávněné exekuce 31
- 11. Nástroje dluhového poradenství v praxi 33
 - 11.1 Dluhové poradenství — mapování závazků 33
 - 11.2 Dluhové poradenství — vyjednávání s věřiteli 33
 - 11.3 Dluhové poradenství — obrana u soudu 34
 - 11.4 Dluhové poradenství — práce s klientem v exekuci 34
- 12. Příloha 1 — Slovník pojmů z oblasti dluhové gramotnosti 37
- 13. Příloha 2 — Vzor žádosti o lustraci řízení u soudu (dluhové poradenství — mapování závazků) 38
- 14. Příloha 3 — Vzor žádosti o splátkový kalendář 39
- 15. Příloha 4 — Vzor holého odporu proti platebnímu rozkazu (dluhové poradenství — obrana u soudu) 40
- 16. Seznam obrázků 41

1. MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ

Následující text se soustředí na příčiny a důsledky předlužení českého obyvatelstva. Představuje základní znalosti z oblasti finanční, resp. dluhové gramotnosti a na konkrétních kauzistikách odhaluje specifické mechanismy, na nichž je postaven byznys s dluhy. Zvláštní pozornost je pak věnována důsledkům, které lze v souvislosti s předlužeností pozorovat na lokální úrovni, a to zejména v oblasti bydlení. Byť řešení zásadních příčin předluženosti obyvatel tkví v legislativní rovině, pro účely této metodiky jsou možnosti řešení hledány především v nástrojích a možných opatřeních lokálních obecních politik.

2. ČESKÁ SPOLEČNOST A DLUHOVÁ PROBLEMATIKA

2.1 ZADLUŽENÍ VS. PŘEDLUŽENÍ V SOUČASNÉ ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Žijeme v době, kdy se hospodaření na dluh jeví jako běžný společenský fenomén. Pořízení vlastního bydlení na hypotéku, nákup automobilu na leasing nebo pořízení nutného vybavení domácnosti na tzv. spotřebitelský úvěr je ve většině případů vnímáno jako racionální ekonomické rozhodnutí. Zatímco ale určitou míru zadlužení můžeme považovat za běžný společenský fenomén a není potřeba jej jakkoliv stigmatizovat, významná část populace se ocitá v situaci tzv. předlužení, tedy v situaci, kdy se jim hospodaření na dluh vymklo z rukou a těžko hledají cestu ven z dluhové pasti. Právě situace této stále rostoucí části populace si žádá naši pozornost, jelikož se jedná o problém, který ve svém důsledku ovlivňuje společnost a život v ní jako celek.

Každodenní přežívání na dně ekonomických sil se negativně podepisuje na fyzickém a duševním zdraví nejen dlužníka, ale též jeho širší rodiny. Z hlediska společenské solidarity působí jako koroze na jedné straně fenomén tzv. neplatičství a na straně druhé fenomén tzv. lichvářského byznysu s dluhy. Obojí rozvrací důvěru mezi lidmi navzájem a důvěru ve stát a jeho instituce jakožto garanty vymahatelnosti našich práv a oprávněných zájmů. A ve společnosti, kde se důvěřivost nevyplácí, kde nejsou zákonné prostředky k řešení zoufalé situace jednotlivců, dochází k využívání alternativních řešení na hraně zákona, k nárůstu násilí a kriminality, k nežádoucí radikalizaci a extrémizaci populace.

Všechny tyto jevy se přitom projevují na lokální úrovni a zasahují tak do dění i na úrovni samospráv. Přestože řešení problému tkví ve velké míře buď na straně jednotlivců (osobní zodpovědnost), nebo je úlohou státu (legislativní opatření), na straně obcí je možné uvažovat v této souvislosti o potenciálu lokálních politik. Ty mohou

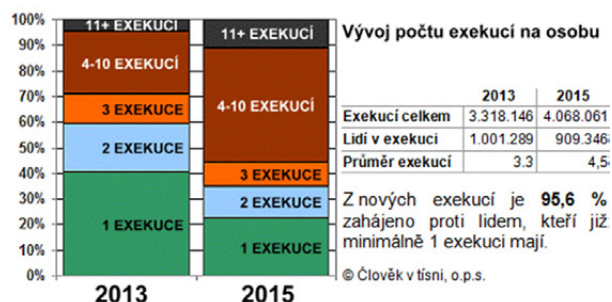
problém předlužení ovlivňovat pozitivně i negativně a přispívat tak buď k jeho řešení, nebo prohloubení.

Abychom dokázali identifikovat zodpovědnost a kompetence samosprávy v této oblasti, je potřeba nejprve poznat fenomén předlužení v jeho širším kontextu (individuální, tržní, legislativní) a skutečně pochopit jeho reálné příčiny a konsekvence. Poté je možné obrátit pozornost k vlastním nástrojům, které mohou obce zmobilizovat k nápravě současného stavu a prevenci jeho dalšího zhoršování.

Právě k tomuto směřuje následující část metodické příručky.

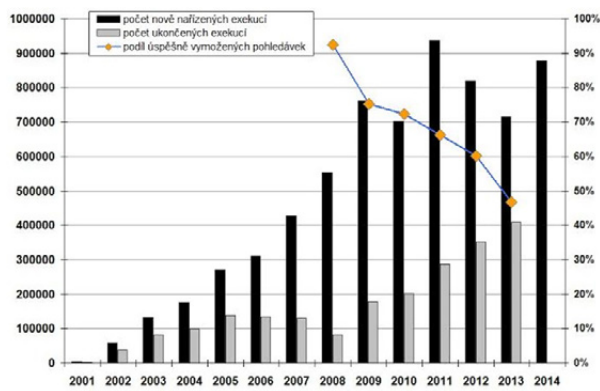
2.2 MÍRA PŘEDLUŽENÍ V ČÍSLECH

Počet lidí v exekucích, a tedy osob, které nezvládly svoji finanční situaci a potýkají se s problémem předlužení, by měl upoutat naši pozornost. V exekuci se v současné době nachází 11 % občanů starších 18 let, přičemž průměrný počet exekucí na jednu osobu činí cca 4,7 řízení.

Obrázek 1 – Vývoj počtu exekucí na osobu mezi lety 2013 a 2015
Zdroj: Člověk v tísni, o.p.s.

S tím, jak počet exekucí na osobu roste, se snižuje reálná šance věřitelů na uspokojení pohledávek. Jejich vymáháním se mnohdy nezaplátí ani samotný proces vymáhacího řízení, natož původní jistina dluhu.

Obrázek 2 — Podíl úspěšně vymožených pohledávek v letech 2008–2014

Zdroj: Člověk v tísni, o. p. s. na základě statistik Exekutorské komory ČR

Graf uvedený výše ilustruje dlouhodobý trend růstu počtu ukončených exekucí, avšak zároveň trend snižování podílu úspěšně ukončených exekucí ve vztahu ke všem ukončeným exekucím v daném roce.

Pozor! Více než 50 % všech exekucí je vedeno pro pohledávku bez příslušenství nižší než 10 000 Kč a více než 30 % exekucí je vedeno dokonce pro pohledávky nižší než 2 000 Kč. Z toho je patrné, že většina exekuční zátěže leží na dlužnících v důsledku vymáhání bagatelních dluhů (dluhy do výše 10 000 Kč).

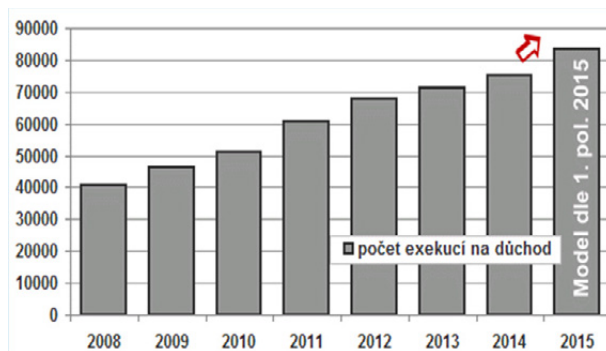
Do června roku 2014 se s vymáháním bagatelních dluhů pojily nároky na poměrně vysoké odměny advokátů. Výnosným byznysem se tak stalo např. vymáhání pokut u dopravních podniků. Jen v Praze činil v minulosti podíl exekucí vedených pro vymožení dluhu u dopravního podniku přibližně 30 %.

Ačkoliv probíhají legislativní snahy o nápravu výše popsaného stavu (snížení odměn advokátů, povinné slučování exekucí), dluhy exekučně vymáhané před

legislativními úpravami dále požívají status oprávněných pohledávek a v plné své výši spočívají na bedrech dlužníků.

Vzhledem k průměrnému počtu exekucí na jednotlivce a celkové výši finanční zátěže, která průběžně navyšuje dlužné částky o další náklady na vymáhání, nemá významná část dlužníků možnost svým závazkům vůbec kdy dostat.

Pozor! Znepokojující je skutečnost, že v exekuci končí čím dál větší počet osob v důchodovém věku. Vyjít s rozpočtem sestávajícím pouze z nezabavitelné částky může být zvláště pro tyto osoby obtížné. Nemají možnost svůj příjem navýšit výdělečnou činností, potýkají se se špatným zdravotním stavem a zvýšenými výdaji na zdravotní péči, přičemž jedinou oporou mohou být blízcí rodinní příslušníci. Pokud ti chybí, jsou senioři z hlediska výkyvu domácího rozpočtu nejzranitelnější.

Obrázek 3 — Počet exekucí prováděných srážkami z důchodu

Zdroj: Člověk v tísni, o. p. s.

3. JAK SE LIDÉ DOSTÁVAJÍ DO DLUHOVÝCH PASTÍ?

3.1 AKTIVNÍ A PASIVNÍ ZADLUŽENÍ

Dlužné pohledávky vznikají jednak na základě osobního rozhodnutí, kdy jedinec aktivně čerpá některý z dostupných úvěrových produktů, jednak jako důsledek nevědomosti, nedbalosti či nedostatečné reakce jedince při řešení běžných osobních záležitostí (úhrada za služby, pojištění aj.). Zatímco tedy jeden druh závazků vzniká v důsledku toho, že dlužník sám aktivně jedná a půjčí si peníze, druhý typ pohledávek se tvoří v důsledku toho, že dlužník adekvátně nejedná (zapomene zaplatit jednorázovou platbu, nemá na úhradu vzniklého nedoplatku apod.).

Aktivní zadlužení	Pasivní zadlužení
Hypoteční úvěr Leasing na auto Spotřebitelský úvěr aj.	Dluh za energie Dluh za volání u mobilního operátora Dluh za neuhrazené pojištění aj.

Právě kombinací obou typů zadlužení dochází k nevratným výkyvům domácích rozpočtů a roztáčení dluhových spirál. I ve chvíli, kdy dlužník zodpovědně plánoval splácení

čerpaného úvěru, může přijít nenadálá životní situace a s ní spojené „pasivní“ zadlužení, jehož řešení je v kolizi s úhradou původních závazků.

3.2 PŘÍČINY PŘEDLUŽENÍ

Příčiny enormního předlužení české populace je možné sledovat ve třech rovinách — individuální, tržní a legislativní.

V první řadě zasáhl úvěrový boom české spotřebitele naprosto nepřipravené. Řada spotřebitelů podléhá manipulativní nabídce úvěrových společností v důsledku své naivity, bez znalosti základních údajů z oblasti finanční gramotnosti. Nadto spotřebitelé špatně odhadují svoje reálné možnosti, při svém rozhodování neuvažují v dlouhodobém horizontu, nepočítají s nenadálými životními událostmi a příliš se spoléhají na přízeň vnějších okolností. Ve chvíli, kdy se vnější okolnosti vyvíjejí nepříznivě (ztráta zaměstnání, nemoc v rodině apod.), nereaguje řada spotřebitelů včas, naopak podléhá pasivitě a rezignaci. A v neposlední řadě — ve chvíli, kdy jsou spotřebitelé vystaveni nekalým tržním praktikám a uvědomí si to, neumí se jim včas a účinně bránit. V tom hraje svoji roli nízká znalost vlastních práv a nedostatečná schopnost jejich formálního vymáhání.

Příčiny předlužení		
Individuální	Tržní	Legislativní
nízká finanční gramotnost špatná finanční disciplína nízká schopnost obrany vlastních práv	predátorské praktiky některých věřitelů nezodpovědnost věřitelů při půjčování rizikovým klientům netransparentnost a vysoká rizikovitost finančních produktů	nedostatečná vymahatelnost práva na nezávislý soud (existence rozhodčích doložek, příp. notářských zápisů u spotřebitelských smluv) nedostatečná regulace trhu
Oblasti řešení		
Vzdělávání	Monitoring, regulace, sankce	Změna legislativy

Vedle roviny individuální je nutné přičíst díl zodpovědnosti tržnímu prostředí. V současné chvíli má registrovanou živnost v oblasti poskytování a zprostředkování úvěrů na 50 tisíc podnikatelských subjektů. Z toho pouze cca 5 z nich lze označit za „značkové“, tedy etablované a transparentní nebankovní společnosti. Ve zbytku lze vzhledem k neprůhlednosti a nepostižitelnosti spatřovat velmi rizikové poskytovatele.

Pozor! Je důležité si uvědomit, že na trhu ve velkém působí společnosti, které svůj byznys staví na vědomém využívání neznalosti, naivity a finanční tísně dlužníků. Svoje smluvní vztahy mají na míru šité pro rizikové klienty, u kterých doufají, že ve smluvním vztahu neobstojí. Teprve na selhání klienta generují svůj zisk (více viz kapitola 5 — Trh s půjčkami a byznys s dluhy, str. 15).

A konečně legislativní příčinná rovina tkví v tom, že spory vzniklé ze spotřebitelských smluvních vztahů lze v současné době řešit mimo oficiální soudní strukturu. Ve spotřebitelských smlouvách je spotřebiteli umožněno, aby se vzdal svého práva na projednání sporu před nezávislým soudem ve prospěch rozhodčího řízení. Rozhodování o oprávněnosti pohledávek se tak stává předmětem soukromého podnikání. Do exekuce se proto dostává množství pohledávek pocházejících ze smluv, kterým se nikdy nemělo dostat formálního posvěcení (více viz kapitola 5 — Trh s půjčkami a byznys s dluhy, str. 15).

4. DLUHOVÁ GRAMOTNOST

4.1 FINANČNÍ VS. DLUHOVÁ GRAMOTNOST

Z výše uvedeného vyplývá, že v individuální rovině je potřeba soustředit se na zvýšení informovanosti a prohloubení kompetencí spotřebitelů v oblasti dluhové problematiky. Již v současné době probíhá řada programů finanční gramotnosti určených různým cílovým skupinám (učitelé, úředníci, sociální pracovníci, děti, dospělí, senioři).

Významným nedostatkem velké části těchto programů je skutečnost, že se soustředí převážně na ekonomické parametry finančních produktů. Propočítávána je primárně cena úvěrů, pojistek a investičních nabídek.

V rámci dluhové gramotnosti, která by vybavila spotřebitele skutečnými kompetencemi k obraně před předlužením, je potřeba rozšířit kontext této gramotnosti o širší výklad smluvních ujednání a jejich právních důsledků, tedy věnovat pozornost finanční rizikovosti produktu.

Finanční gramotnost	Dluhová gramotnost
cena produktu znalost ekonomických parametrů (RPSN) - viz např. https://cs.wikipedia.org/wiki/RPSN $\sum_{i=1}^m \frac{A_i}{(1+r)^{t_i}} = \sum_{j=1}^n \frac{B_j}{(1+r)^{s_j}}$	rizikovost produktu znalost právních důsledků (sankce, smluvní zajištění, způsoby vymáhání)

4.2 CÍLE DLUHOVÉ GRAMOTNOSTI

Nejdůležitější cíle vzdělávacích programů v oblasti dluhové problematiky:

- ~ Znat strategie jednotlivých poskytovatelů finančních produktů, které jsou odvislé od cílové skupiny, na niž se subjekt specializuje.

- ~ Znat jednotlivé mechanismy, kterými poskytovatelé generují svůj zisk (RPSN, sankce, zajišťovací prostředky, vymáhání).
- ~ Umět se na základě těchto znalostí zadlužit rozumně a zodpovědně.
- ~ Umět rozpoznat nekalé praktiky poskytovatelů.
- ~ Umět se bránit těmto praktikám či umět si najít pomoc v takové situaci.

4.3 ROLE OBCE

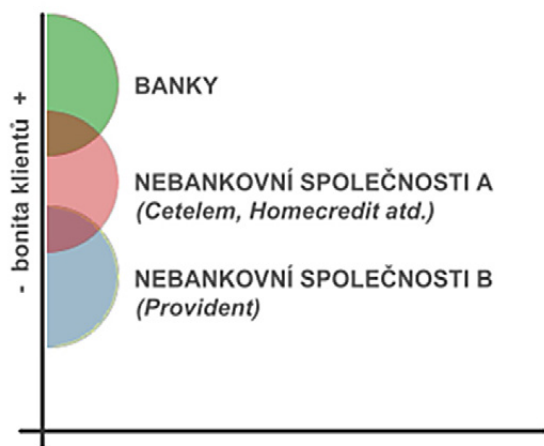
Aby mohla být obec svým obyvatelům podporou, je potřeba, aby i její pracovníci disponovali základním přehledem v oblasti finanční/dluhové gramotnosti. Na předlužení obyvatel se v řadě případů podílejí lokální subjekty a aktéři, které je možné včas odhalit a preventivně před nimi občany varovat. Obyvatele je potřeba podpořit zejména při obraně vůči vymáhání neoprávněných pohledávek. K tomu je ovšem zapotřebí vědět, na základě čeho lze o neoprávněnosti pohledávky uvažovat. V praxi se ukazuje, že informovaný a aktivní pracovník obce může včas podchytit nekalou praxi a zprostředkovat potřebnou pomoc. Podat správnou informaci a umět nasměrovat osobu v krizové situaci na adekvátní poradenskou podporu může mnohdy bez nadsázky zachránit dlužníkovi střechu nad hlavou (viz kapitola 10 – Příklady dobré prax).

5. TRH S PŮJČKAMI A BYZNYS S DLUHY

Abychom dokázali pochopit, proč tak velká část populace napříč společenským spektrem končí v dluhové pas-ti, je nezbytné zorientovat se v základním schématu trž-ních mechanismů v této oblasti a jejich právním kontextu.

5.1 POSKYTOVATELÉ ÚVĚŘŮ DLE TYPU OBCHODNÍ STRATEGIE

Obchodní strategii různých typů poskytovatelů lze rozlišit podle toho, na jakou skupinu klientů se zaměřuje. Banky se soustředí na bonitní klienty, u kterých důkladně pro-věřují schopnost splácet úvěrový produkt. Požadují sta-bilní a průměrný (až nadprůměrný) příjem klienta. Za pří-sných podmínek jsou schopny poskytnout cenově výhodný finanční produkt. O klienty, kteří neprojdou sítem banky, svádějí konkurenční boj nebankovní společnosti. Ty se liší tím, jakou míru rizika jsou při poskytování úvěrů ochotny nést. Riziko, které při poskytování úvěrů klientům s ní-zkou bonitou podstupují, pak promítají do ceny nabízených produktů. Čím je bonita klientů nižší (a klient rizikovější), tím roste i cena úvěru

Obrázek 4 — Strategie bankovních a „značkových“ nebankovních společností dle typu cílové skupiny, na kterou se soustředí

Z obrázku výše je vidět, že rizikovějším klientům s nižší bonitou jsou ochotny půjčit právě nebankovní společnosti. Nebankovní společnosti typu A se soustředí na střed-ní pásmo klientů s nižší bonitou. Nebankovní společnost typu B, která by byla ochotná půjčit lidem s opravdu pro-blematickou schopností splácet, je na českém trhu mezi značkovými poskytovateli pouze jedna. Pro posuzování bezpečnosti produktů čerpaných u těchto nebankovních společností je klíčová skutečnost, že všichni tito poskyto-vatelé úvěrů promítají náklady spojené s půjčováním riziko-vým klientům do ceny produktů, nikoliv do sankcí a zajištění.

Významné nebezpečí pro spotřebitele ovšem představují ty nebankovní společnosti, které klientům s nízkou bonitou a schopností splácet poskytují úvěry nejen za vyšší cenu, ale nadto je zajišťují vysokými sank-cemi a neúměrným postižením majetku (zástava nemovi-tosti). Jejich cílem totiž není vydělat na vyšší ceně, kterou jim klient zaplatí, ale na sankcích a zajištění, které budou moci vůči klientovi uplatnit ve chvíli, kdy nezaplatí. Jejich motivací není půjčit peníze tomu, kdo bude pravidelně pla-tit, ale tomu, kdo pravidelné platby s vysokou pravděpo-dobností nezvládne. Pro tyto společnosti se zažilo lidové pojmenování „šmejdi“.

5.1.1 KAZUISTIKA — PŮJČKA ZAJIŠTĚNÁ NOTÁŘSKÝM ZÁPISEM

Paní Heleně je přes 80 let. Přímou u ní doma ji kontaktoval zástupce úvěrové společnos-ti s nabídkou údajně výhodné půjčky. Paní Helena peníze potřebovala na úpravy v bytě a část z peněz darovala rodině. Půjčila si tak 250.000 Kč. Zástupce společnosti ji autem odvezl do úplně jiného města, aby tam kromě půjčky podepsala notářský zápis. Když se paní Helena ptala, k čemu je to nutné, bylo jí

řečeno, že bez toho nelze půjčku vyřídit. Paní Helena proto podepsala. Po půl roce se ale dostala do prodlení se splácením. Když se pokoušela dohodnout na odkladu splátky, obdržela místo toho dopis o zesplatnění celého úvěru, naúčtování vysokých sankcí a dočkala se výhružek, že pokud vše nezaplatí, přijde o byt. Zástupce společnosti také ihned začal jednat a k paní Heleně pozval zástupce realitní kanceláře, který začal na byt shánět zájemce o koupi. Když paní Helena konečně vyhledala pomoc v dluhové poradně, už byl prodej bytu zahájen. Paní Heleně zbývala možnost obrany u soudu nebo podání trestního oznámení, nakonec však podlelehla nátlaku věřitele a ze strachu odmítla se prodeji bytu bránit. Společnost tak získala byt v hodnotě více než 1.000.000 Kč za původní investici 250.000 Kč.

5.000 Kč. Ačkoliv paní Marie řádně splátky hradila, společnost se po roce ozvala s tím, že žádá zaplatit ihned částku 150.000 Kč spolu s naúčtovanými pokutami, jinak budou nuceni přistoupit k prodeji nemovitosti, kterou se paní Marie notářským zápisem zaručila.

Když se paní Marie obrátila na dluhovou poradnu a poradce prostudoval podrobně smluvní ujednání, ukázalo se, že pravidelné splátky 5.000 Kč jsou pouze splátkami úroku. Jistina měla být uhrazena do 12 měsíců od podpisu smlouvy zvlášť, o čemž paní Marii nikdo neřekl. Sama neměla šanci smlouvě porozumět. A tak se do prodlení dostala, ačkoliv řádně plnila to, na čem byla ústně se zástupcem společnosti domluvena. Zástupce společnosti byl v té době již vyšetřován policií a nakonec byl i odsouzen; paní Marie měla tedy štěstí, že pohledávku vůči ní nemohl dále vymáhat.

Vyúčtování sankcí po nezaplacené splátce z upomínky, kterou paní Helena obdržela:

Jistina	230 000 Kč
Úrok	267 318,18 Kč
Vedení účtu	60 000 Kč
Smluvní pokuta dle čl. 6.3 30 %	197 193,35 Kč
Poplatek dle čl. 10.19 20 % z 230 000 Kč=	46 000 Kč
Pokuta dle čl. 8.4	50 000 Kč
Pokuta dle čl. 8.5	50 000 Kč

5.1.2 KAZUISTIKA – PŮJČKA ZAJIŠTĚNÁ NOTÁŘSKÝM ZÁPISEM II

Paní Marii je více než 70 let. V době, kdy se potýkala se špatným zdravotním stavem a finančními problémy, se dostala do kontaktu se zástupci úvěrové společnosti, kteří jí nabídli půjčku 150.000 Kč. V ten samý den, kdy jí půjčku nabídli a ona předběžně souhlasila, ji autem odvezli za notářkou, kde namísto smlouvy o půjčce rovnou sepsali notářský zápis. S paní Marií se domluvili na splátkách po

5.1.3 ROLE OBCE

Zástupci podobných společností kontaktují vytipované obyvatele v obcích opakovaně. Soustředí se na lidi v důchodovém věku nebo na osoby se zdravotními handicapy či psychiatrickým onemocněním, které však nejsou omezeny na způsobilost k právním úkonům. Vybírají si tak osoby s nízkým příjmem, mizivou finanční gramotností, zato však s vysokou mírou důvěřivosti. Smluvní podmínky nastaví tak, aby jim nebylo možné dostat. Objeví-li se v obci jeden takový případ, je zcela jisté, že zástupci společnosti se budou pokoušet kontaktovat další obyvatele obce v podobné situaci. Těm pak v důsledku predátorského nastavení smluvních podmínek reálně hrozí ztráta bydlení. Je proto nanejvýš důležité, aby jejich praktiky byly včas odhaleny a uveřejněny. Výborně k tomu lze využít obecní zpravodaj, kde může jméno společnosti zaznít spolu s popisem její obchodní strategie. Informování obyvatel obcí si pak mohou pomoci navzájem – buď přímo zabránit podpisu smlouvy, nebo včas pomoci vyhledat odbornou pomoc.

5.2 MECHANISMY GENEROVÁNÍ ZISKU

Z výše uvedeného lze odvodit základní mechanismy generování zisku poskytovatelů půjček na českém trhu. Zatímco banky a etické nebankovní společnosti generují zisk na základě odměny (úroku), který si za poskytnutí úvěru účtují, „šmejdské“ nebankovní společnosti generují zisk na základě sankcí či zástavy majetku, kterými úvěry u rizikových klientů zajišťují.

5.2.1 NA CO SI TEDY DÁT PŘI PODPISU SMLOUVY POZOR?

Cena	Rizikovost
úrok (odměna za poskytnutí úvěru)	sankce zajištění (zástava, ručitelství) způsob vymáhání (rozhodčí doložka, notářský zápis, směnka)

5.2.1.1 SANKCE

Jedná se o veškerá smluvní ujednání, která se vztahují k postupům věřitele, jichž může vůči spotřebiteli uplatnit ve chvíli, kdy nejsou plněny podmínky smlouvy. Ve vztahu k sankčním mechanismům je potřeba hledat ve smlouvě odpovědi na otázky:

Co se stane ve chvíli, kdy se zpozdím se splácením?

Do prodlení se splácením se může dostat každý, sebevíc zodpovědný spotřebitel. Před podpisem smlouvy je důležité zjistit, jak v takovém případě zareaguje věřitel. Bude možné vyjednávat o odložení splátky či sjednání nového splátkového kalendáře?

Jak budu na zpoždění se splácením a možné důsledky upozorněn/a?

Při zpoždění se splácením většina úvěrových společností spotřebitele vyzývá k nápravě prostřednictvím upomínky. Ta může být písemná, telefonická či zaslána e-mailem. Velmi často bývá za upomínku účtován poplatek. Jeho výši je dobré předem ověřit a též se zaměřit na to, kolikrát může být upomínka spotřebiteli zasílána. Zpoplatnění každé zaslání SMS poplatkem v řádu stovek korun může dluh spotřebitele nečekaně navýšit!

Nezaplatí-li Klient Úvěřujícímu řádně a včas poskytnutý Úvěr nebo Poplatek za poskytnutí Úvěru, je Úvěřující oprávněn po Klientovi nárokovat finanční **poplatky za náklady spojené upomínacími akcemi**, a to podle tabulky sankčních poplatků níže, když upomínacími akcemi se pro účely této Smlouvy rozumí **upozornění Klienta ze strany Úvěřujícího o jeho prodlení s úhradou** jakékoliv finanční částky plynoucí pro něj z této Smlouvy či VOP, a to formou **vždy podle uvážení Úvěřujícího**, tj. prostřednictvím SMS zprávy, telefonického rozhovoru, e-mailové zprávy, písemným dopisem, když Klient bere na vědomí, že **Úvěřující není povinován identifikovat formu či četnost upomínací akce**, neboť **tento sankční poplatek**, Smluvními stranami sjednaný pro konkrétní výši dlužné částky a pro určitý počet kalendářních dnů prodlení, **považují Smluvní strany automaticky za paušální, bez nutnosti doložení**.

Jaké pokuty mi bude možné naúčtovat, pokud se zpozdím s úhradou splátky o den, týden či měsíc?

Při rozboru smluvních podmínek doporučujeme vždy prozkoumat modelový výpočet sankčních poplatků při opožděné úhradě splátky. Ještě před podpisem smlouvy tak může vyjít najevo, že potenciální sankční mechanismy jsou pro spotřebitele likvidační.

V případě, že KT (Spoludlužník č. 1, Spoludlužník č. 2) neuhradí 2 splátky dle aktuálního splátkového kalendáře řádně a včas, nebo v případě, že KT (Spoludlužník č. 1, Spoludlužník č. 2) je v prodlení s úhradou splátky déle než třicet (35) dnů, nebo v případě, že KT (Spoludlužník č. 1, Spoludlužník č. 2) je v prodlení s úhradou jiného peněžitého závazku vůči VLi déle této SRU, nebo v případě, že KT, Spoludlužník č. 1 nebo Spoludlužník č. 2 poruší některé ustanovení této SRU, nebo v případě, že kterékoliv z prohlášení KTa, Spoludlužníka č. 1 nebo Spoludlužníka č. 2 uvedené v této SRU je nebo se stane nepravivé, je VL oprávněn požadovat nad rámec smluvní pokuty uvedené v čl. 13, odst. 13.1 SU uhrazení smluvní pokuty ve výši 50% z maximální výše úvěru uvedené v bodě IV. SRU v případech stanovených v čl. 2, odst. 2.4 SU a ve výši 50% z výše úvěru uvedené v DO dle čl. 2, odst. 2.5 SU v případech stanovených v čl. 2, odst. 2.5 SU, a to za každý jednotlivý případ porušení smluvní povinnosti.

Na základě výše uvedeného příkladu smluvního ujednání byla klientovi naúčtována sankce za pozdní úhradu jedné splátky ve výši **115.200 Kč!** Klient si půjčil 91.000 Kč, úrok společnosti činil 139.400 Kč, a „maximální výše úvěru“ tak byla stanovena na 230.400 Kč. Sankce dle smluvního ujednání činila 50 % z této částky.

Jaký úrok z prodlení bude nezaplacená část úvěru generovat?

Kromě jednorázových pokut je většinou účtován také úrok z prodlení. Jeho výše není dle nového občanského zákoníku limitována. Je proto nanejvýš důležité jeho výši ověřit. Jelikož je nejčastěji uplatňován denně, doporučujeme počítat si částku, na kterou se může vyšplhat za období jednoho měsíce či roku.

Př.: Úrok z prodlení ve výši 0,25 % denně z dlužné částky 50 000 Kč— za 30 dní 3 750 Kč, za rok 45 000 Kč

V jakém momentu bude úvěr zesplatněn?

Velmi důležitá je informace o tom, kdy úvěrová společnost přistoupí k zesplatnění celého úvěru. Tímto krokem se totiž stává splatná celá zapůjčená částka včetně sjednaného úroku (odměny). Spotřebitel v ten okamžik ztrácí výhodu splátek, a pokud neuhradí vše najednou, vystavuje se riziku soudního a dále exekučního vymáhání. Velmi nebezpečná jsou ta ujednání, která umožní věřiteli zesplatnit úvěr ihned při jakémkoliv prodlení spotřebitele s plněním závazku.

XII.1. Pro případ prodlení Klienta se splněním kterékoli své platební povinnosti

Úvěřujícímu dle podmínek rámcové Smlouvy či následných a jednotlivých dílčích smluv o spotřebitelském úvěru a Souvisejících dokumentů, tj. zejména těchto OP, tzn. zejména pro případ, že celkový Úvěr nebude uhrazen Klientem řádně a včas, **je Úvěřující oprávněn požadovat po Klientovi poskytnutý Úvěr, Poplatek za poskytnutí Úvěru, zákonný úrok z prodlení, běžící za každý kalendářní den prodlení od data splatnosti celkové dlužné finanční částky do okamžiku úhrady celkové dlužné částky,**

dále sjednané smluvní pokuty a poplatky, náklady spojené s vymáháním pohledávky Úvěřujícího, a v případě soudního či rozhodčího řízení i náhradu nákladů tohoto řízení, když se zejména jedná o náklady za právní zastoupení dle z. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, v platném znění. Dle vzájemné dohody smluvních Stran náklady na vymáhání pohledávky soudní či mimosoudní cestou se rozumí i případné vlastní náklady Úvěřujícího nebo náklady Úvěřujícího na činnost inkasní společnosti nebo jiného zmocněnce, který zajišťuje vymáhání pohledávky Úvěřujícího.

5.2.1.2 ZAJIŠTĚNÍ ÚVĚRU

Skrze zajištění úvěru se může věřitel pojistit pro případ, že spotřebitel nebude schopen dostát svému závazku. Jako zajištění může sloužit majetek spotřebitele, ze kterého se bude moci věřitel uspokojit ve chvíli, kdy spotřebitel ve smluvním vztahu selže a nebude možné získat od něho zapůjčené prostředky zpět. Pro účely zajištění závazku slouží nejčastěji zástava nemovitosti spotřebitele.

Pozor! U závazků, kde je sjednána zástava nemovitosti, je důležité si uvědomit, že při prodlení se splácením dluhu může spotřebitel přijít o střechu nad hlavou. Je proto nezbytné tyto závazky řešit akutně — ihned se spojit s věřitelem a vyjednávat o možnostech nového splátkového kalendáře či v případě pochybností o platnosti smlouvy a oprávněnosti požadavků věřitele vyhledat odbornou pomoc, aby bylo možné včas se účinně bránit.

5.2.1.3 ZPŮSOBY VYMÁHÁNÍ — ROZHODČÍ DOLOŽKA, NOTÁŘSKÝ ZÁPIS

Při vymáhání pohledávek lze rozlišit tři základní fáze vymáhacího procesu:

Mimosoudní	Soudní	Exekuční
upomínky vyjednávání o splátkovém kalendáři	tzv. nalézací řízení (nalézá se právo jednotlivých stran sporu)	tzv. vykonávací řízení (vymáhá se oprávněný nárok jedné ze stran, právo se v této fázi nenalézá, ale již vykonává)

Pokud selžou mimosoudní způsoby vymáhání, obrací se věřitel standardně na soud, který rozhoduje o jeho nároku. Shledá-li soud nárok oprávněný, vydává rozhodnutí, ve kterém žalované straně stanoví povinnost splnit daný závazek. Nesplní-li jej žalovaná strana ve stanovené lhůtě, může se věřitel následně obrátit na exekutora a postoupit svoji pohledávku do exekučního řízení.

Pozor! V praxi existují způsoby, kterými se lze při vymáhání pohledávky vyhnout soudnímu procesu. Obchází se tak stěžejní nalézací řízení, v jehož rámci by byl nárok věřitele zkoumán v souladu s platnými zákonnými normami (ať už jde o zákon o spotřebitelském úvěru, nebo obecnější ustanovení na ochranu spotřebitele).

Těmito způsoby jsou:

Ujednání o rozhodčí doložce
Sepis notářského zápisu

Rozhodčí doložka

Podpisem rozhodčí doložky (rozhodčí smlouvy) se spotřebitel vzdává svého zákonného práva na spravedlivý soudní proces. Dává souhlas s tím, že případný spor mezi ním a věřitelem bude rozhodovat osoba rozhodce předem určená věřitelem nebo osoba vybraná ze seznamu rozhodců některé z rozhodčích společností. V praxi dochází k tomu, že spory pro konkrétního věřitele rozhodují opakovaně stejné osoby rozhodců. Za toto rozhodování jim přísluší odměna a rozhodci se tak stávají ekonomicky závislí na přísunu sporů ze strany věřitele. Jsou tak motivováni rozhodovat spory ve prospěch toho, kdo jim zajišťuje obživu, nikoliv ve prospěch práva a spravedlnosti. Rozhodčí nálezy tak v řadě případů legitimizovaly pohledávky, kterým se nikdy nemělo dostat soudní ochrany.

Současná judikatura se posouvá směrem k přísnějšímu posuzování platnosti rozhodčích doložek (rozhodčích smluv) a přezkoumávání nároku věřitele, a to i zpětně po již skončeném rozhodčím řízení nebo dokonce v exekuci. Řada spotřebitelů tak dostává šanci bránit se nezákonným pohledávkám úvěrových společností.

Rozsudek Nejvyššího soudu 32 Cdo 2123/2011

„...neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na rozhodčí řád vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro obcházení zákona.“

Rozsudek Nejvyššího soudu 31 Cdo 958/2012

„...není-li platně uzavřena rozhodčí smlouva, není vydaný rozhodčí nález způsobitelným exekučním titulem...“

Notářský zápis

Jiným efektivním způsobem, jak zajistit vrácení půjčených peněz, je pro věřitele notářský zápis. Jeho podpisem dává totiž dlužník souhlas k přímé vykonatelnosti. To znamená, že poruší-li dlužník povinnosti stanovené v notářském zápisu, může se věřitel rovnou obrátit na exekutora s návrhem na nařízení exekuce. Notářský zápis je platným exekučním titulem bez toho, aby bylo nutné jej uplatnit u soudu v nalézacím řízení. Obrana vůči věřiteli, který se domáhá nepřiměřeného nároku na základě notářského zápisu v exekuci, je náročná. Vyžaduje právně způsobilou argumentaci, které není běžný spotřebitel schopen.

Na základě dosavadních zkušeností s využíváním notářských zápisů a rozhodčích smluv predátorskými věřiteli platí jednoznačné doporučení — u spotřebitelských závazků tyto zajišťovací dokumenty nikdy nepodepisovat! Podpisem se spotřebitel vzdává práva na spravedlivý soudní proces, což může mít fatální důsledky. Etické společnosti se nebojí se svým nárokem předstoupit před soud.

6. OPRÁVNĚNOST POHLEDÁVEK

Při zkoumání toho, zda může být nárok věřitele oprávněný, se neobejdeme bez hledání odpovědi na otázku, zda je či není nárok věřitele v souladu s dobrými mravy. Situaci ztěžuje fakt, že pojem dobrých mravů není nikde konkrétně definován. Soulad smluvních ujednání s dobrými mravy je v každém individuálním případě nalézán zas a znovu v závislosti na konkrétním znění toho kterého závazku a okolnostech jeho uzavření. Máme-li ale na základě vlastní osobní zkušenosti a mravního cítění pochybnosti o zákonnosti smlouvy, resp. o oprávněnosti některých nároků věřitele, je nanejvýš důležité uplatnit tyto pochybnosti před soudem.

Pro popření některých smluvních vztahů bylo však potřeba dojít až k nejvyšším instancím. O porušení dobrých mravů v úvěrových smlouvách rozhodoval opakovaně i Ústavní soud. Zásadní se v tomto směru stal náleží **I. ÚS 199/11** týkající se úvěrové společnosti Domov, s. r. o.

Ústavní soud uvádí, že považuje za neakceptovatelné, aby se případně soudní ochrany dostávalo subjektům, které evidentně poškozují práva svých klientů. Ustanovení smluv nebo smluvních podmínek, která jsou formulářově předtištěna a neumožňují jednoznačně slabší straně jejich modifikaci, v sobě skýtají možnost vyvolání nepříznivých následků na straně klienta, kdy nebude dotčena pouze jeho sféra právní, ale zejména sféra osobní. Postupy, kdy jsou klientům vnučovány smluvní ujednání v podobě zajištění biankosměnkou, smluvní pokutou ve výši 30 % nebo 45 % dlužné částky za prodlení s platbou splátek v řádu jednotek týdnů či smluvní pokutou ve výši pětinasobku dlužné částky za hrubé porušení smlouvy nebo podmínek, je nutno považovat za nepřijatelné a uvedená ujednání označit za neplatná pro jednoznačný rozpor s dobrými mravy. **Na tomto závěru**

nemůže nic změnit ani skutečnost, že klient takového subjektu smlouvu podepsal, a to dokonce ani v situaci, kdy by ve smluvních podmínkách bylo obsaženo ujednání, že klientovi se takto stanovené smluvní pokuty nebo zajištění biankosměnkou nejeví jako nepřiměřené či odporující dobrým mravům. Běžný klient úvěrové společnosti totiž nemůže v případě krátkodobého úvěru dopředu očekávat, ba ani předpokládat, že celková splacená částka bude několikanásobně převyšovat částku půjčenou. Tento předpoklad nelze ani spravedlivě požadovat.

Z těchto důvodů by ochraně takových věřitelů neměla být poskytována soudní ochrana, a to ani v exekučním řízení, neboť ochrana takto nabytých práv stojí zcela mimo účel civilního procesu, resp. mimo základní hodnotový rámec práva jako normativního systému.

7. PŘEDLUŽENÍ JAKO TRESTNÝ ČIN

V souvislosti s předlužením se často hovoří o trestní rovině této problematiky. Ke spáchání trestného činu může dojít ve chvíli, kdy se dlužník zadluhuje navzdory tomu, že se ocitá v platební neschopnosti, a ví, že svým nově vznikajícím závazkům nebude schopen dostát.

Domnívá-li se pak věřitel, že dlužník čerpal jeho produkt v době, kdy věděl, že jej nebude schopen hradit, může na něho podat trestní oznámení pro podvod (resp. úvěrový podvod). Trestní oznámení může podat také ve chvíli, kdy se dozví, že dlužník zatajil některé skutečnosti, které přitom byly stěžejní pro posouzení jeho úvěruschopnosti (bonity).

§ 211

Úvěrový podvod

(1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

Pozor! Trestní roviny v této souvislosti využívají některé úvěrové společnosti zcela účelově. Vědomě půjčují osobám, které jsou předlužené, a následně po nich vymáhají neúměrné plnění s výhrůzkou podání trestního oznámení. Když trestní oznámení skutečně podají, jsou vzhledem ke striktnímu výkladu zákona úspěšní. Dlužník je odsouzen a společnost má nárok na úhradu škody, do které si započítá vysokou odměnu i vysoké sankce.

7.1 KAZUISTIKA — BEZÚROČNÁ PŮJČKA

Paní Jana dostala platební rozkaz od soudu na zaplacení cca 10.000 Kč, které neměla z čeho uhradit. Pokud by nezaplatila, dluh by se dostal do exekuce, kde by narostl o další náklady na právní zastoupení věřitele a náklady exekučního řízení. Paní Jana shodou okolností získala kontakt na společnost, která jí nabídla bezúročnou půjčku ve výši 17.000 Kč s týdenními splátkami ve výši 350 Kč. Paní Jana věděla, že takto nízké splátky je schopna uhradit a zaujala ji skutečnost, že půjčka je bezúročná. Společnosti paní Jana nezatajila žádné důležité informace, zpravila je i o skutečnosti, že jí hrozí exekuce a že ze svých nízkých příjmů není schopná uhradit dlužnou částku jinému věřiteli. Zástupcem společnosti byla ujištěna, že v tomto není žádný problém. Se společností tak paní Jana uzavřela smlouvu o půjčce. Za 14 dní po podpisu smlouvy obdržela dopis o zesplatnění celé půjčky a vyúčtování sankcí v celkové výši 42.000 Kč. Paní Janě bylo zároveň vyhrožováno trestním oznámením.

Jak k tomu došlo?

Paní Jana v rámci smluvních podmínek půjčky podepsala jedno nenápadné ujednání — prohlášení o tom, že nemá jiné pohledávky po splatnosti a nehrozí jí exekuce či insolvenční řízení. Tohoto ujednání si nevšimla, a nevěděla tedy, že je podepisuje zcela v rozporu se skutečností. To, že společnost o své situaci informovala osobně, bylo neprokazatelné.

Sankce vyplývající ze smlouvy

- ~ v případě zesplatnění úvěru 8.000 Kč
- ~ za každé jednotlivé porušení povinnosti 17.000 Kč
- ~ náklady na mimosoudní vymáhání 17.000 Kč
- ~ v případě prodlení s úhradou pokuty 680 Kč/den

Obchodní strategie takové společnosti?

Daná společnost se soustředí na dlužníky, kteří mají závazky po splatnosti. O jejich situaci ví, přesto smluvní podmínky k půjčce formuluje tak, že dlužník jejich podpisem prohlašuje opak — tedy, že dlužné závazky po splatnosti nemá.

Zisk společnosti?

Společnost ví, že ihned po podpisu bude moci dlužníka usvědčit z nekalého jednání a uplatnit vůči němu sankce zakotvené ve smluvních podmínkách. Půjčku zesplatňuje a sankce vymáhá bez ohledu na to, zda dlužník závazek hradí či nikoliv.

Výhody trestního řízení pro věřitele — zákon o spotřebitelském úvěru zde neplatí

Zásadní pro pochopení toho, proč se někteří věřitelé domáhají dluhu skrze trestní řízení raději než u soudu v občansko-právním řízení, je skutečnost, že v rámci trestního řízení není zkoumána smlouva o úvěru z hlediska jejího souladu se zákonem o spotřebitelském úvěru. Zatímco v občansko-právním sporu by se soud doptával, zda věřitel splnil svoje zákonné povinnosti (např. zda s odbornou péčí posoudil úvěruschopnost dlužníka), a zkoumal by, zda plnění vyžadované věřitelem není ve zjevném nepoměru k tomu, co věřitel skutečně dlužníkovi poskytl, v trestním řízení se šetření policie soustředí pouze na to, zda dlužník zatajil věřiteli důležité informace. Podkladem pro toto šetření jsou především písemné podklady, které hrají většinou ve prospěch věřitele.

Z policejních statistik...

Z policejních statistik vyplývá, že zatímco lichva se nestíhá, počet odsouzení pro podvod a úvěrový podvod narůstá. V roce 2013 vzrostl počet zjištěných trestných činů úvěrového podvodu o 58 %. Typickým pachatelem je přitom nezaměstnaný, důchodce nebo invalidní důchodce. Tedy osoby, u kterých je velmi pravděpodobné, že vzhledem ke své finanční tísní a nízké finanční gramotnosti snadno podlehnou manipulaci a neuváženeně podepíší smlouvu bez znalosti důsledků, které mohou nastat. Kolik z věřitelských společností se naopak

domáhalo plnění lichvářských pohledávek, se nedozvíme. Stíhání lichvy se v policejních statistikách zatím neprojevovalo.¹

¹ <http://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2013.aspx>

8. PŘEDLUŽENÍ OBČANŮ – STÁVAJÍCÍ MOŽNOSTI ŘEŠENÍ

Pokud přemýšlíme o tom, jak pomoci člověku ven z dluhové pasti, máme pouze omezené možnosti řešení. V první řadě se nabízí zkoumání toho, zda je dlužník zadlužen „**po právu**“ či „**proti právu**“. To znamená zkoumat to, zda je nárok věřitele vůči dlužníkovi oprávněný — zda má reálný právní základ (např. platný exekuční titul) a není v rozporu s dobrými mravy. Již identifikováním protiprávních pohledávek a obranou vůči nim může dluhová zátěž významně klesnout.

Pakliže ale dojdeme k tomu, že veškeré pohledávky vůči dlužníkovi vznikly „po právu“, existuje jen jedna efektivní cesta ven z dluhové pasti, a tou je oddlužení. Touto cestou se však nemohou vydat ti dlužníci, kteří nesplňují zákonné podmínky pro jeho splnění. Těm skutečně nezbývá nic jiného, než se snažit svoje závazky řešit jednotlivě, vyjednávat s věřiteli a exekutory o splátkách dluhu a s touto situací se naučit žít. Je úkolem státu, aby případně rozšířil možnosti pro řešení dluhových pastí i těch skupin obyvatel, které svým příjmem na oddlužení nedosáhnou, a přesto nemají prostředky, jak se vůbec kdy ze situace předlužení dostat vlastními silami.

8.1 ODDLUŽENÍ JAKO ŘEŠENÍ ÚPADKU DLUŽNÍKA

Nejúčinnějším nástrojem pro řešení úpadku dlužníka je v současné chvíli institut tzv. oddlužení (lidově zažitý jako „osobní bankrot“). Na základě zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), je od roku 2008 dlužníkům umožněno osvobození od úhrady zbytku dluhů, pokud jsou schopni v horizontu 5 let splatit alespoň 30 % z celkové výše svých nezajištěných závazků.

Smyslem zavedení oddlužení do našeho právního řádu bylo poskytnout poctivému dlužníkovi možnost zbavit se dluhů, umožnit mu tak nový start a zároveň jej motivovat k aktivnímu splácení a umořování dluhů. Oddlužení

ve zvýšené míře zohledňuje sociální aspekty před hledisky ekonomickými, současně má však za cíl snížit náklady veřejných rozpočtů na sanaci lidí, kteří se ocitli v sociální krizi. Předchozí právní úprava obsažená v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, obdobný institut neobsahovala a úpadek dlužníků — fyzických osob — tak byl řešen pouze likvidační formou — konkursem.

8.1.1 ZÁKLADNÍ FORMY ODDLUŽENÍ

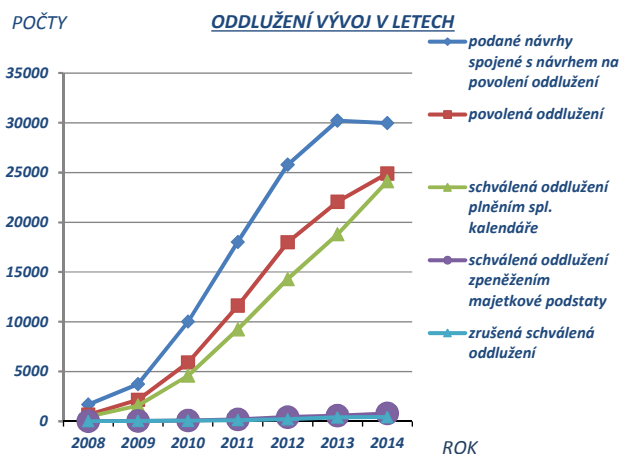
Zákon umožňuje dvě formy oddlužení, a to plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. V některých specifických případech je možná i kombinace obou těchto způsobů.

Oddlužení plněním splátkového kalendáře spočívá v tom, že po dobu pěti let je dlužník povinen průběžně měsíčně poměrně uspokojovat své nezajištěné věřitele ze svých příjmů, a to v rozsahu, v jakém by z těchto příjmů mohly být při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojovány přednostní pohledávky vymezené v § 279 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Pokud má tedy dlužník dostatečný příjem na to, aby měsíčními splátkami po dobu 5 let splatil 30 % svých nezajištěných dluhů, může se skrze institut oddlužení vrátit zpět do běžného života bez dluhů.

V případě zpeněžení majetkové podstaty jsou dlužníkoví věřitelé uspokojováni formou jednorázového prodeje majetku dlužníka a rozdělením výnosu z tohoto prodeje mezi tyto věřitele. U zajištěných věřitelů se počítá s uspokojením ze zajištění (typicky nemovitost).

Oddlužení je řešením především pro ty dlužníky, kteří se do úpadku nedostali v důsledku své podnikatelské činnosti, ale činnosti běžné — zejména provozu domácnosti. Fyzické osoby se tedy oddlužit mohou, neměly by však mít dluhy z podnikatelské činnosti, případně by měly mít souhlas těchto věřitelů, že jejich závazek může být uspokojen v rámci oddlužení. Pokud dlužník není schopen řešit svůj úpadek oddlužením, je prohlašován konkurs.

Obrázek 5 — Vývoj počtu oddlužení v letech 2008 až 2014

Od roku 2008 do srpna 2015 včetně bylo podáno 138 591 návrhů na povolení oddlužení, oddlužení bylo povoleno v 101 424 případech (73 %). Oddlužení plněním splátkového kalendáře pak bylo povoleno u 85,7 % schválených oddlužení, zpeněžení majetkové podstaty u 2,4 %, naopak u 11,9 % schválených oddlužení se v průběhu řízení ukázalo, že dlužník nedokáže dostát podmínkám, a oddlužení tak u něho není možné. Následně byl v těchto případech prohlášen konkurs.

8.1.2 PODMÍNKY ODDLUŽENÍ

Pokud dlužník zvažuje možnost oddlužení, měl by, kromě 30% hranice předpokládaného plnění, splňovat ještě další podmínky. Jednou z nich je prokázat tzv. úpadek. Dlužník

se nachází v úpadku, pokud má více věřitelů, peněžitě závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není objektivně schopen plnit. Neschopnost plnit závazky je prokázána, pokud dlužník zastavil platby u podstatné části svých závazků nebo je neplní po dobu minimálně 3 měsíců po lhůtě splatnosti, případně není pravděpodobně uspokojení věřitelů výkonem rozhodnutí či exekucí.

Dlužník musí také počítat s tím, že soud bude zkoumat, zda podáním návrhu na povolení oddlužení nesleduje nepoctivý záměr. Nepoctivý záměr může být spatřován např. v jednání dlužníka, ze kterého lze odvozovat, že svůj úpadek vyvolal úmyslně a kalkuloval přitom s možností zaplatit věřitelům jen část závazků, případně převáděl majetek v době 3 let před podáním návrhu na povolení oddlužení a tyto peníze nepoužil na úhradu dluhů. Dlužník také nesmí mít při podání návrhu na povolení oddlužení lehkomyslný nebo nedbalý přístup k plnění povinností v insolvenčním řízení, měl by poskytnout součinnost insolvenčnímu správci a jeho další povinností je platit měsíční zálohu na odměnu a náklady insolvenčního správce, která je aktuálně ve výši 1 089 Kč (vč. DPH).

8.1.3 ÚČINKY ODDLUŽENÍ

Pokud dlužník projde oddlužením a úspěšně splní podmínky insolvenčního řízení, dostane od soudu osvobodující usnesení, díky němuž se zbaví zbytku dluhů včetně úroků z prodlení, smluvních pokut, poplatků a jiných sankcí. Šance na zastavení nárůstu dluhů a posléze možnost zbavení se zbytku dluhů by měla dlužníka motivovat k tomu, aby svůj úpadek řešil včas a usiloval o uspokojení věřitelů alespoň v zákonem stanoveném rozsahu. Zároveň je dlužníkovi ponecháno dispoziční právo k majetku, který oddlužení nepodléhá, a to včetně nezabavitelné části příjmů. Věřitelé mají povinnost zdržet se jakéhokoliv jednání, které by směřovalo k uspokojení jejich pohledávek mimo oddlužení.

Pozor! Oddlužení není nástrojem, který je primárně určen dlužníkům. Účelem oddlužení má být co nejefektivnější uspokojení všech věřitelů spravedlivým způsobem — rovnoměrně v poměru k výši jejich pohledávek. Proto se povoluje dlužníkům jen v situaci, kdy skutečně nejsou schopni plnit své závazky vůči více než jednomu věřiteli. Pro

pochopení výhod, které může mít oddlužení pro věřitele, je nezbytné si uvědomit, že jakmile má dlužník více závazků po splatnosti, navíc v exekuci, uspokojují se pohledávky postupně podle toho, jak rychle je věřitelé uplatní u soudu a následně je postoupí do exekučního řízení. Pak je pravděpodobné, že z nízkých srážek z příjmu budou uspokojeni jen někteří věřitelé, a to v různé výši, bez ohledu na výši jejich pohledávky. Na některé věřitele se při uspokojování pohledávky nemusí vůbec dostat. Naopak skrze insolvenční řízení je dosaženo rovnoměrného plnění všech závazků dle jejich poměrné výše. Řízení tak má věřitelům zajistit spravedlivost, hospodárnost, rychlost a ochranu práv nabytých v dobré víře.

8.1.4 KDY O ŘEŠENÍ ÚPADKU DLUŽNÍKA ODDLUŽENÍM UVAŽOVAT?

Pro posouzení toho, zda je oddlužení tím správným řešením úpadku konkrétního dlužníka, je vždy nezbytné nejprve zmapovat aktuální výši všech jeho závazků (viz mapování závazků). Až ve chvíli, kdy známe výši nezajištěných dluhů, můžeme provést výpočet plnění oddlužení. Pro výpočet srážek z příjmu dlužníka je nutné držet se zákonného předpisu, který určuje nezabavitelnou částku na jednotlivce a vyživované osoby. Pro výpočet je možné použít různé kalkulátory dostupné na internetu, např. zde <http://www.penize.cz/kalkulacky/osobni-bankrot>.

Pokud po zmapování dluhů zjistíme, že dlužník se skutečně nachází v úpadku (není šance na řádnou úhradu závazků) a přitom splňuje podmínku 30% hranice splacení všech dluhů, je možné s ním začít pracovat na samotném insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení.

Pozor! Minimální hranicí pro splnění oddlužení je zákonná podmínka uhradit alespoň 30 % z celkové výše nezajištěných dluhů. **Proces oddlužení je ale ohraničen dobou 5 let, nikoliv splněním 30 % závazků.** Tedy pokud dlužník uhradí 30 % dříve než za 5 let, srážky z jeho příjmu jsou prováděny dále, až do doby uplynutí 5 let. Není

ojedinelé, že dlužník uhradí i 100 % svých závazků, v některých případech i za dobu kratší než 5 let.

Smlouva o důchodu

V případě, že dlužník svými příjmy nedosahuje hranice 30% plnění, je přípustné, aby si příjem navýšil za pomoci třetí osoby (příbuzného, známého apod.). Pokud mu třetí osoba přislíbí pravidelně přispívat na úhradu závazků v oddlužení skrze tzv. smlouvu o důchodu², je možné s tímto příjmem počítat při výpočtu plnění oddlužení. Smlouva musí být písemná, opatřená úředně ověřenými podpisy.

Proč je dobré uvažovat o oddlužení i v případě, že dlužník uhradí 100 % svých závazků?

Efektivní plnění závazků umožňují dlužníkovi právě až podmínky nastavené insolvenčním řízením. Věřitelé přihlašují své pohledávky za dlužníkem do insolvenčního řízení ve výši, které dluh dosáhl k datu usnesení o úpadku a povolení oddlužení dlužníka.

Dluh se tak již nenavýšuje o sankce a úroky z prodlení a nárůst pohledávek se zastavuje. Zabrání se tak situaci, kdy dlužník splátkami umožňuje jen náklady exekuce, případně sankční část dluhu a jistina pohledávky zůstává nedotčena, přičemž však generuje další a další úroky z prodlení.

8.1.5 PŘÍPRAVA NÁVRHU NA ODDLUŽENÍ – SPOLUPRÁCE S DLUŽNÍKEM

O oddlužení se žádá podáním insolvenčního návrhu na místně a věcně příslušný krajský soud. Formuláře jsou dostupné na internetové adrese: <http://insolvencni-zakon.cz>, v záložce formuláře. Již v návrhu se dlužník vyjadřuje, zda zároveň žádá o povolení oddlužení, a může navrhnout jeho způsob (plnění splátkovým kalendářem nebo zpeněžení majetkové podstaty). Způsob oddlužení ale volí věřitelé (resp. věřitelský výbor), dlužník se může pouze vyjádřit

² § 2701 a násl.

k tomu, jaký ze způsobů by sám preferoval. U osob s nízkými příjmy a minimálním majetkem připadá v úvahu pouze oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dlužníkovi jsou po dobu 5 let prováděny měsíční srážky z příjmů. Prostředky z těchto srážek přerozděluje insolvenční správce po odečtu své odměny poměrně mezi všechny věřitele.

Pro sepsání návrhu je nutné již zjištěné dluhy doložit společně s jejich aktuálním vyčíslením (smlouva o úvěru, aktuální upomínka, aktuální vyčíslení dluhu, exekuční příkaz, lustrace od soudu apod.). Vedle dluhů je nezbytné doložit i příjmy a jejich aktuální výši. Právě z doložených příjmů bude soud usuzovat na možnosti plnění oddlužení. Kromě toho dlužník dokládá i další dokumentaci v přílohách: seznam svého majetku, svých pohledávek, seznam závazků včetně uvedení data splatnosti, potvrzení o příjmech za uplynulé 3 roky, dokumenty k aktuálním příjmům (pracovní smlouva, mzdový výměr apod.), prohlášení o podnikání, seznam zaměstnanců (a to i v případě, že nikdy žádné neměl), kopii rodných listů dětí, případně oddací list a výpis z rejstříku trestů. Veškeré přílohy musí dlužník podepsat a uvést, že jsou úplné a správné.

9. POTENCIÁL OBECNÍCH POLITIK

Jak lze odvodit z výše uvedených informací, obce mají pouze omezené možnosti, jak změnit stávající situaci předlužených občanů v obecné rovině. Vzhledem k naléhavosti současného stavu je však nezbytné hledat i dílčí zodpovědnosti a kompetence na straně samospráv. To znamená nalézat prostředky pro uplatnění takových lokálních politik, které nebudou přispívat ke konzervaci, či dokonce prohloubení nepříznivé situace předlužených občanů. Jak zajistit plnění této role a kde hledat podporu a inspiraci, je předmětem následujícího textu.

Pro obec je klíčová skutečnost, že předlužení českých domácností má negativní dopady v oblasti bydlení, jelikož zásadním způsobem prohlubuje rizika ztráty bydlení. Pokud tedy hledáme možnosti na straně obce, jak přispívat k řešení nepříznivé sociální situace občanů spojené s předlužeností, nevyhne se nutnosti prozkoumat roli obce právě v oblasti bytové politiky. Na tomto poli disponuje obec kompetencemi určovat si pravidla a podmínky pro uplatňování postupů vůči občanům, kteří se s obcí nacházejí ve vztahu nájemníků či žadatelů o obecní byty. Kromě toho je možné se zaměřit na mechanismy, jichž vůči dlužníkům obec využívá ve chvíli, kdy se sama ocitne v roli věřitele.

V neposlední řadě je pak možné zaměřit se na nástroje, jichž může obec využít, aby podpořila občany v zodpovědném rozhodování o jejich financích a v obraně jejich práv. Těmito nástroji mohou být cílené preventivní aktivity v oblasti osvětové činnosti, poradenství, vzdělávání apod.

9.1 OBEC JAKO VĚŘITEL

Pokud se dlužník, resp. jeho rodina, dostal do situace, kdy nezvládá hradit svoje závazky a vzhledem ke svým nedostatečným dovednostem není schopen tuto situaci efektivně řešit, je jen otázkou času, kdy se dostane do prodlení s úhradou toho nejdůležitějšího — nájmu — a platbami za služby spojené s bydlením. Nevyhledá-li dlužník včasnou pomoc a následují-li ze strany pronajímatele striktní opatření vedoucí k ukončení nájemní smlouvy a vystěhování,

mění se ekonomický problém dlužníků a jejich rodin v problém s nezvratnými sociálními dopady. Obec by proto měla disponovat takovými prostředky, aby s dlužníky uměla pracovat jak v procesu vymáhání dlužného nájemného, tak v době, kdy o bydlení dlužící nájemníci reálně přicházejí a ocitají se na ubytovnách nebo bez přístřeší.

Při vymáhání pohledávek se lze inspirovat běžnou vymáhací praxí bankovních i nebankovních společností. Ty se v první fázi soustředí na intenzivní komunikaci s dlužníkem a snaží se docílit alternativní domluvy na úhradě dluhu. Základní úvahou je zde fakt, že úprava splátkového kalendáře je pro obě strany výhodnější než soudní a exekuční vymáhání.

I v praxi obcí se ukazuje, že efektivita vymáhání dluhů na nájemném po dlužnících, kteří byli již vystěhováni, je minimální. Investovat energii do aktivního mimosoudního vymáhání dluhu u stávajících nájemníků se proto vyplatí už jen z ekonomického hlediska. Obec by nadto měla brát na zřetel též hlediska sociální a k vystěhování svých občanů přistupovat až po vyčerpání všech alternativních možností, které se pro řešení nabízejí.

Obec může využít několika z praxe osvědčených nástrojů vymáhání:

Nástroje k řešení dluhů na nájemném

- ~ upomínka formou SMS, upomínka písemná (návodná, s údaji pro platby, možnostmi řešení)
- ~ zprostředkování kontaktu mezi dlužníkem a sociálním pracovníkem, dluhovým poradcem
- ~ dohoda o splátkovém kalendáři
- ~ dohoda o posečkání s úhradou nájemného
- ~ pozastavení úroku z prodlení po dobu splácení dluhu
- ~ odpuštění penále
- ~ možnost prodloužení nájemní smlouvy v případě doplacení dluhu po obdržení výpovědi

Všechny tyto nástroje jsou pro dlužníka motivační, nabízejí řešení jeho situace a povzbuzují tak dlužníka k tomu, že pokud bude situaci řešit, má šanci dosáhnout smírné dohody.

9.1.1 VČASNÁ INTERVENCE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB U DLUŽÍCÍCH NÁJEMNÍKŮ

Jedná se o nejlevnější opatření, které je možné zavést bez zbytečných odkladů v krátkém časovém horizontu na základě ustavení spolupráce bytového odboru (popř. správe nemovitostí) a sociálního a zdravotního odboru. Popřípadě lze za tímto účelem oslovit neziskové organizace. Včasná intervence sociálních pracovníků může vést k aktivizaci nájemníka, odhalení příčin zadlužení domácnosti a k navázání spolupráce na jejich řešení za pomoci odborného sociálního poradenství a doprovodné asistence. Nanebevš žádoucí je včasná intervence u rodin s dětmi. Je důležité si uvědomit, že za problémem dlužníka není nutně jeho neochota nájemné uhradit, ale že svoji roli zde hraje více faktorů (neznalost a nedostatečné dovednosti, tíživá životní situace, nátlak ze strany jiných věřitelských subjektů, složitá rodinná situace, strach, rezignace apod.).

9.1.2 DOSTATEČNÝ PROSTOR PRO MIMOSOUDNÍ VYMÁHÁNÍ, AKTIVNÍ FORMA VYMÁHÁNÍ (SPLÁTKOVÝ KALENDÁŘ, ODLOŽENÍ SPLÁTKY)

Další z opatření, která nevyžadují vysoké náklady, představuje aktivní mimosoudní vymáhání. Obcím jako věřitelům lze doporučit, aby zastávaly aktivnější věřitelskou roli a posílily svoji snahu v rámci procesu mimosoudního vymáhání tak, jak je tomu i na komerčním trhu s pohledávkami. V rámci mimosoudního vymáhání by obce měly posílit komunikaci s dlužními nájemníky a neomezovat se pouze na písemnou výstrahu formou upomínky. Je nutné, aby obce počítaly s nižšími kompetencemi některých nájemníků samostatně řešit situaci písemnou komunikací či obecně komunikací s úřady. Pokud s řešeními nepřichází sám dlužník, je potřeba, aby možná řešení navrhl věřitel a pokusil se o dohodu s dlužníkem sám. Opět lze odkázat na komerční trh s pohledávkami a jeho způsoby vymáhání (intenzivní telefonická

a písemná komunikace s dlužníkem, návrhy splátkových kalendářů, osobní kontakt s dlužníkem atd.). V rámci procesu mimosoudního vymáhání je dobré dále zajistit včasnou intervenci sociálních služeb (viz výše).

Nastavení vymáhacího procesu v obci Klatovy

Možnosti řešení dluhů na nájemném jsou písemně stanoveny v Pravidlech nájmu bytů ve vlastnictví města Klatov a jsou tak transparentně ukotveny. Nájemce bytu, který je v prodlení s placením nájemného a úhrad za služby spojené s užíváním bytu, může požádat SNK, s. r. o., o dohodu o splátkovém kalendáři. Podmínkou pro uzavření této dohody je písemné uznání dluhu včetně poplatku z prodlení. Nájemce bytu může také písemně požádat o odložení úhrady nájemného a zavít tak se SNK, s. r. o., dohodu o posečkání. Za dobu plnění dohody o splátkovém kalendáři či dohody o posečkání se nepočítá poplatek z prodlení. Zájem o tato řešení dluhů na nájemném je ze strany nájemců velký, zvýšený počet žádostí se objevuje i v souvislosti s obdobím vánočních svátků. V případě řádného odůvodnění žádosti je tato ze strany SNK, s. r. o., vždy akceptována.

9.1.3 POZASTAVENÍ ÚROKU Z PRODLENÍ PO DOBU SPLÁCENÍ DLUHU, ODPUŠTĚNÍ PENÁLE

Jedná se o motivační pobídky vedené racionální úvahou, že cílem obce je především vymoci dlužnou částku, nikoliv generovat trvale udržitelnou pohledávku, kterou nemůže

zaplatit oprávněnému pohledávku ve výši 37 988,00 Kč s příslušenstvím: Úrok z prodlení 2,5‰ denně z částky 37 988,00 Kč od 1. 9. 2011 do zaplacení. Náklady předcházejícího řízení 15 877,00 Kč a povinnosti povinného uhradit oprávněnému náklady oprávněného ve smyslu §87 odst. 2 z.č. 120/2001 Sb. a soudnímu exekutorovi náklady exekuce (Výši nákladů exekuce a nákladů oprávněného soudní exekutor určí v příkazu k úhradě nákladů exekuce. Náklady oprávněného se předběžně stanovují v částce 7 480,00 Kč. Náklady exekuce se předběžně stanovují v částce 41 226,30 Kč.)

v aktuální výši (s přihlédnutím k dosavadnímu plnění) ke dni 13. 10. 2015: 225 179,34 Kč

Obrázek 6 – Příklad navyšování pohledávky vlivem sankcí

dlužník uhradit. Je-li splnění závazku pro dlužníka reálné, roste jeho snaha tomuto závazku skutečně dostát.

Naopak paralyzující je vymáhání částky neustále narůstající o úrok z prodlení, která ve výsledku dosáhne pro dlužníka zcela abstraktní a nedosažitelné výše. Příkladem může být exekuční příkaz vyzývající ke splnění dluhu za nájem v obecním bytě, který dlužníku přikazuje:

Dlužník v tomto případě ani po soudní výzvě neuhradil částku 37.988 Kč. Pohledávka se tedy dostala do exekuce, v níž se během prvního roku podařilo vymoci cca 20.000 Kč. Splácení dluhu se na jeho výši ale příliš neprojevilo. Naopak účtováním penále dluh rostl, až prozatím dosáhl výše 225.179 Kč. To je částka, kterou bude dlužník ze svého příjmu umořovat celé roky. A pravděpodobně nikdy nesrovná krok s penále, které bude k dluhu přirůstat i nadále.

9.1.4 PRODLOUŽENÍ NÁJEMNÍ SMLOUVY V PŘÍPADĚ DOPLACENÍ DLUHU

Ve výsledku je zcela zásadní, zda obec umožní nájemníkovi zůstat v obecním bytě v případě, že dluh doplatí. Jestliže dlužník svůj závazek splní, byť s prodlením, a přesto o bydlení přijde, nepředchází se tak sociálním dopadům, které na sebe taková situace váže. Obyvatelé obce jsou nuceni odcházet na ubytovny, jejich tíživá situace se prohlubuje a návrat zpátky na běžný trh s byty je tím spíše nereálný. Primárním cílem obce by mělo být vymození oprávněné pohledávky za nájemníkem, nikoliv zbavení se nájemníka jako takového. Pokud přesto obec přistupuje k neproduktování smluv, jedná tak v rozporu jednak s principem péče řádného hospodáře (za podmínky, že dluh nájemník splatil, není důvod jej dále sankcionovat) a jednak v rozporu s principem péče o potřeby svých občanů (sociální situace dlužníka se zásadně zhoršuje, a to navzdory jeho snaze závazek řešit).

§ 2

2) Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.

9.2 OBEC JAKO TVŮRCE BYTOVÉ POLITIKY – PRAVIDLA PRO PŘIDĚLOVÁNÍ OBECNÍCH BYTŮ

Souvisejícím problémem je pak možnost získat znovu

standardní nájemní bydlení pro osoby, které o ně v minulosti přišly, ale svoji situaci stabilizovaly a snaží se vrátit zpět do běžného života. Jedná se o lidi žijící dlouhodobě na ubytovnách, osoby cyklicky se vracující do azylových zařízení apod. Ačkoliv se těmto osobám podaří zajistit základní pravidelný příjem a začnou řešit dlužné závazky, zůstávají v podmínkách substandardního bydlení, u kterého kdykoliv hrozí jeho ztráta. V podmínkách nejistého bydlení jsou těžko vytvořeny předpoklady pro efektivní řešení jiných osobních záležitostí, když je opakovaně potřeba hledat nové a nové zázemí pro sebe a svoji rodinu. Problém navíc narůstá na systémové úrovni, když si ze zoufalé situace čím dál většího počtu lidí vytvořili byznys majitelé ubytoven čerpající zisk na sociálních dávkách ubytovaných. Znepokojující by pro nás měl být i fakt, že v prostředí naprosto nevyhovujících podmínek k bydlení vyrůstá čím dál větší počet dětí, které mnohdy nepoznaly jiný způsob života. Tento fenomén může mít pro život občanů v obci natolik nepříznivé dopady, že je na místě hledat způsoby řešení již na lokální úrovni, nežli se podaří efektivně zasáhnout na úrovni státní (legislativní).

V tomto směru je možné se zamyslet nad nastavením lokálních politik a přístupností městského bytového fondu pro potřebné osoby, které mají snahu reálně změnit svoji životní situaci. Pravidla pro přidělování obecních bytů mají často vysoký práh, který nejsou tyto osoby schopny překročit. Níže specifikované bariéry při získávání běžného nájemního bydlení by měly vést k zamýšlení, nakolik je pro život občanů v obci skutečně žádoucí, aby obecní bytový fond zůstal osobám v nepříznivých sociálních situacích spíše uzavřen. Nedostupnost standardního bytového fondu tyto osoby nutně vhání do náruče ubytovatelů a přispívá k výše popsanému neutěšenému stavu.

Pravidla pro přidělování obecních bytů – bariéry při vstupu do běžného nájemního bydlení

Kauce

Podmínka bezdlužnosti

Podmínka trvalého bydliště v obci

Podmínka vyplacení dluhu po bývalém nájemníkovi

9.2.1 KAUCE

Lidé hospodařící s minimálním příjmem, ze kterého se snaží umořovat dlužné závazky, mají velmi omezené možnosti, jak vytvářet úspory. I ve chvíli, kdy disponují takovým příjmem, aby hradili měsíční nájem, nemají prostředky na

uhrazení větší zálohy v podobě kauce ve výši např. 3 měsíčních nájmů.

TIP: Na soukromém trhu s byty bývá možné dohodnout se na snížené výši kauce, kterou lze hradit ve splátkách s pravidelným nájmem. Existuje také možnost zažádat si za tímto účelem o jednorázovou dávku hmotné nouze, která je vyplacena na základě posouzení individuálních okolností případu. V rámci nově vznikajících systémů sociálního bydlení některé obce od nutnosti složení kauce upouštějí, a to vždy u konkrétně vymezené skupiny potřebných osob.

9.2.2 PODMÍNKA BEZDLUŽNOSTI

V případě lidí, kteří se snaží dostat z dluhové pasti (svou situaci řeší např. oddlužením), je podmínka bezdlužnosti definitivně vyřazující. Tato podmínka bývá navíc projektována zpětně v horizontu i několika let (žadatel nesmí mít dluh vůči obci evidován např. 3 roky zpětně).

TIP: Je k zamyšlení, zda neumožnit lidem nový start ve chvíli, kdy o něj usilují, a nepodpořit tak jejich reálné šance na úspěch. Tak jako v hospodářské rovině vznikl systémový nástroj oddlužení, který ve zvýšené míře zohledňuje sociální aspekty před ekonomickými, je na místě podobné úvahy rozšířit i do oblasti bydlení. Zde může být v případě potřebných osob podmínka zmírněna na řešení dluhu splátkovým kalendářem, popř. upuštění od požadavku bezdlužnosti za několik let zpětně. K zavedení systémového nástroje oddlužení se přistoupilo jako k jedinému způsobu, jak umožnit lidem vyproštění z neřešitelné situace. Klíčová úvaha byla vedena na základě skutečnosti, že od určité chvíle není již v individuálních možnostech dlužníků vystoupit z dluhové pasti bez systémové podpory. Stejně tak je tomu v případě pasti, kterou představují ubytovny a obdobné nestandardní formy bydlení.

9.2.3 PODMÍNKA TRVALÉHO BYDLIŠTĚ V OBCI

Místo trvalého bydliště se stalo jedním ze základních kritérií a podle něho se místně příslušné úřady rozhodují, komu systémově pomoci. Se ztrátou bydlení se ovšem nutně pojí i ztráta „trvalého“ bydliště, když ne formální (osoba zůstává nahlášena v místě trvalého bydliště, kde se již nezdržuje), tak jistě praktická (osoba migruje v rámci azylového bydlení, ubytoven, dočasného přístřeší apod.). Význam, který se tomuto údaji připisuje, se tak dostává do rozporu s realitou, kterou osoby bez stálého bydlení zažívají. V této souvislosti je nutné připustit, že nahlášení trvalého bydliště na ubytovně, na místě dočasného pronájmu nebo i na místě krátkodobého nájmu není reálné. Přestože v případě nájemního vztahu nemusí majitel bytu dát souhlas s nahlášením trvalého bydliště a nájemníkovi stačí doložit nájemní smlouvu, je v praxi toto přes přímý nesouhlas majitele těžko proveditelné, když ten může v reakci na to smlouvu při nejbližší příležitosti neprodloužit. Navíc je zcela běžné, že lidé po ubytovnách a obdobných formách bydlení se často stěhují. Vybavovat si tak adresu trvalého bydliště po každém stěhování je jednak těžko proveditelné a jednak tento požadavek postrádá logiku. Pokud osoba „trvale“ nebydlí, jak po ní rozumně požadovat údaj o trvalém bydlišti? Tím pouze dochází ke stavu, kdy je osoba s řešením svojí situace odkazována na místo, ke kterému nemá již žádný vztah, nemůže se opřít o tamní sociální vazby, může mít závažné osobní důvody, proč se do místa nechce vracet, a navíc může mít reálně menší šance v místě trvalého bydliště zlepšit svoji situaci (region s vysokou mírou nezaměstnanosti, region s nedostatečnou dopravní obslužností apod.).

TIP: Při rozhodování o přístupu k obecním bytům může být spíše než údaj o trvalém bydlišti zkoumán vztah žadatele k místu a regionu. Jaké zde má žadatel sociální vazby (narodil se zde, studoval zde, zdržuje se zde dlouhodobě)? Navštěvují děti žadatele místní školní instituce? Má žadatel v obci zaměstnání či reálnou šanci zaměstnání zde získat spíše než jinde? To, že se v obci zdržuje nebo do obce přichází osoba, která zde nemá trvalé bydliště, by nemělo být primárně vnímáno negativně. Změna bydliště může být zásadním krokem pro

řešení nepříznivé situace jedince a po zvážení okolností každého individuálního případu je vhodné přemýšlet, jak jej v procesu životní změny podpořit. Migrace je přitom zásadní zejména v souvislosti se zaměstnaností. Flexibilita a ochota občanů přizpůsobit se pracovním pobídkám je v České republice spíše nízká. Nastavení podmínek přístupu k bydlení je klíčovým faktorem, který může tuto migraci podporovat nebo jí zabraňovat. Tím se zároveň rozhoduje o tom, zda se na systémové úrovni podporuje změna životních strategií osob žijících dlouhodobě v nepříznivých sociálních podmínkách nebo se této změně zabraňuje.

9.2.4 PODMÍNKA VYPLACENÍ DLUHU PO BÝVALÉM NÁJEMNÍKOVÍ

Jedná se sice o nestandardní podmínku, leč přesto se s ní v praxi setkáváme. Pro přidělení nájemní smlouvy k obecnímu bytu je požadováno vyplatit dluh, který na bytě vázne po bývalém nájemníkovi. Nejedná se přitom o kauci, nanejvýš se o vratný poplatek, ale jde o částku, kterou již nový nájemník nebude moci žádat zpět. A to ani v případě, že nájemní smlouva bude ukončena. Požadované částky nejsou přitom malé, často se pohybují v řádech desítek tisíc korun. Pro osoby, které mají problém řádně hradit svoje závazky, je těžko představitelné, že zvládnou uspořít ještě na dluhy, které samy nezavinily.

9.3 OBEC JAKO POSKYTOVATEL ÚČINNÉ PODPORY OBČANŮM V OBLASTI PŘEDLUŽENÍ

Za účelem podpory občanů v zodpovědném rozhodování o jejich financích a účinné obraně jejich práv je možné rozvíjet aktivity preventivního charakteru a spojit se v tomto s dalšími aktéry, kterých se problematika předlužení profesně týká.

9.3.1 ORIENTACE V PROBLEMATICE (VZDĚLÁVÁNÍ, PLATFORMY PRO SDÍLENÍ)

Jak bylo řečeno výše, pro efektivní pomoc občanům v oblasti předlužení je nezbytné se v dané problematice orientovat. Jakmile pracovníci obce ví, jaká konkrétní rizika občanům hrozí, je vyšší pravděpodobnost, že se jim podaří včas preventivně zasáhnout a dopady některých nebezpečných aktivit snížit. Za tímto účelem je potřeba investovat úsilí do průběžného získávání informací a jejich sdílení napříč všemi zainteresovanými subjekty. Prostředkem pro to mohou být např. vzdělávací aktivity nebo platformy pro výměnu zkušeností mezi aktéry, kteří tuto problematiku v daném regionu aktivně řeší.

9.3.1.1 VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY

Vzdělávání pracovníků obce v oblasti dluhové gramotnosti, které by vycházelo z aktuální praxe, je nezbytným předpokladem pro orientaci v dané problematice. Oblasti, které lze v tomto směru doporučit, jsou minimálně následující:

- ~ **Smluvní podmínky** — na co si dát při podpisu smlouvy pozor (riziková ujednání a jejich dopad na spotřebitele)
- ~ **Vymáhání pohledávek** — co můžeme očekávat, pokud jsme v prodlení s platbami (fáze vymáhání pohledávky, vyjednávání s věřiteli, možnosti obrany)
- ~ **Exekuce** — jak probíhá exekuce a jaké máme možnosti řešení v této fázi (průběh a způsoby exekuce, práva a povinnosti exekutora a dlužníka)
- ~ **Oddlužení** — co znamená institut oddlužení dle zákona (podmínky, průběh a účinky oddlužení)

Informovaný pracovník dokáže snáze reagovat na situaci občana, který se na něho může v krizi obrátit. I když nebude moci jeho problém řešit v rámci svojí působnosti v plném rozsahu, bude schopen reagovat adekvátně rychle a efektivně — pochopit příčiny a hroziící důsledky dané situace, podpořit občana v základní komunikaci s věřiteli/soudy/exekutory, rozpoznat neoprávněné pohledávky tzv. „šmejdeských“ společností, odkázat na nevhodnější odbornou pomoc apod.

9.3.1.2 SDÍLENÍ ZKUŠENOSTÍ, ZAPOJENÍ ZÚČASTNĚNÝCH AKTÉRŮ (SÍŤOVÁNÍ)

Vhodným nástrojem pro řešení předluženosti a jejích dopadů může být organizovaná spolupráce lokálních aktérů, kteří se na poli daného tématu angažují. Aby obec nezůstávala ve své snaze sama, může oslovit zástupce sociálních služeb, kteří působí buď přímo v obci, nebo v jejím blízkém okolí. Sociální pracovníci orientující se na danou problematiku mohou být cenným zdrojem informací.

Setkání s aktéry v dané problematice může sloužit ke zjištění toho, kdo v jakém kontextu problém vnímá, v jaké míře se s ním setkává. Společně mohou být identifikovány hlavní příčiny a hledány možnosti řešení. Na setkání lze otevřít přímo konkrétní kazuistiky a skupinovou formou práce nacházet a popisovat metody jejich řešení. V rámci diskuse se otevřou zodpovědnosti a tím pádem též kompetence zúčastněných aktérů, kteří se následně mohou efektivněji podpořit ve své činnosti.

9.3.2 PREVENTIVNÍ OSVĚTOVÉ AKTIVITY

Shodneme-li se na tom, že důležitá je schopnost každého občana rozhodovat se rozumně a zodpovědně, je na místě hledat způsoby, jak zvyšovat informovanost občanů o jejich právech a povinnostech v dané oblasti a možných nástrahách, na které je dobré se připravit. Rozumné a zodpovědné rozhodnutí je možné učinit až ve chvíli, kdy máme dostatek znalostí a dovedností, kterých je k tomu zapotřebí. Současné podmínky na trhu s půjčkami a legislativní nastavení jejich regulace situaci spotřebitelů v tomto směru neulehčují.

K veřejnosti lze alespoň směřovat cílené osvětové kampaně zaměřující se na klíčová témata v dané problematice. Může se jednat o varovný informační materiál ve formě letáků, mediální krátké články v obecním zpravodaji, na webových stránkách obce, preventivní semináře pro veřejnost apod.

Nástroje k šíření osvěty mezi širší veřejností

- ~ varovný informační materiál
- ~ mediální výstupy obce – obecní zpravodaj, webové stránky města
- ~ přednášky, semináře, workshopy pro veřejnost

Osvětovou činnost je vhodné navázat na marketingové aktivity nebezpečných subjektů v obci. Např. inzeruje-li některá nechvalně známá společnost reklamu na svoje produkty v regionálním tisku, je ideální navázat ve stejném periodiku informačním článkem, který by naopak představil rizika takových produktů a nebezpečná smluvní ujednání (typicky v současné době medializované mikropůjčky). Obec by pak měla přistupovat velmi zodpovědně k tomu, jakým subjektům pronajme vlastní prostory k reklamním akcím a sdělením (obecní vývěsní tabule, dopravní prostředky veřejné hromadné dopravy, prostory úředních míst apod.).

Některé subjekty mají tendenci zaštiťovat se příjmem názvem obce, když se snaží přiblížit spotřebitelům na regionální úrovni a vytvořit pocit blízkosti a porozumění. Jestliže se jedná o společnosti nebezpečné, pohybující se na hraně zákona, je vhodné opět na jejich mediální kampaně zareagovat. Kromě úvěrových společností se často obdobným způsobem prezentují také zprostředkovatelské nebo oddlužovací společnosti.

Příklad: Společnost ProfiCredit, a. s., s celorepublikovou působností (www.pujcka-klatovy.cz)

Společnost ProfiCredit, a. s., je z těch společností, které cílí na rizikové klienty. Úvěrové produkty poskytuje za vysokou cenu, prodlení klientů výrazně sankcionuje, využívá rozhodčích doložek a to vše v rámci velmi nepřehledných a nesrozumitelných smluvních podmínek. Zveřejnění některých příběhů dlužníků této společnosti by mohlo přispět k ostrážitosti občanů vůči lákavé reklamní nabídce v regionu.

9.3.3 PORADENSKÁ PODPORA

Je zcela jasné, že pracovníci obcí nemají dostatečnou časovou a odbornou kapacitu na to, aby mohli řešit situaci zadlužených občanů individuálně, přitom komplexně a do detailu. Proto je nutné zajistit pro občany dostupnou podporu odborného poradenství či bezplatné právní pomoci. Zástupci obce by měli mít přehled o působení služeb zaměřujících se na oblast dluhů v regionu, o jejich kapacitách, dopravní dostupnosti i kvalitě.

TIP: Některé obce umožnily občanům bezplatně čerpat služby obecního právníka, který si za tímto účelem vyhradil jeden den v týdnu. I v takovém případě je však dobré zajistit návaznost další služby, jejíž pracovníci by se mohli občanům věnovat dlouhodobě ve větší intenzitě, kterou složitost řady případů vyžaduje.

9.3.4 ANALÝZA RIZIK SPOJENÝCH S PŘEDLUŽENOSTÍ NA LOKÁLNÍ ÚROVNI

Pro co nejlepší zacílení lokálních politik a výše zmíněných aktivit je dobré důkladně zmapovat rizika spojená s předlužeností, která se vyskytují přímo v obci a regionu. Zde proto nabízíme možnou strukturu obecního šetření pro účely analýzy stávajícího stavu na lokální úrovni.

Na základě těchto zjištěných informací je možné si udělat reálnější představu o počtu předlužených osob a domácností v obci, příp. o počtu osob a domácností, které jsou předlužeností ohroženy. Dále též o počtu osob, které v souvislosti se špatnou finanční situací přišly o bydlení a nedaří se jim zajistit si standardní formu bydlení. V souvislosti s dluhy na nájemném vůči obci je možné odhadovat počet osob a domácností, kterým hrozí vystěhování z obecního bytu a tím ztráta stabilního bydlení. Následně tak lze určit míru potřebnosti preventivních aktivit, sociálních služeb, příp. odborného poradenství v regionu. V návaznosti na tato zjištění je možné hledat nástroje k řešení situace prostřednictvím lokální politiky obce.

Oblast zjišťování dat	Možný zdroj dat
Počet osob bez přístřeší v obci a nejbližším okolí	
počet osob žijících na ulici	<i>Terénní šetření, poskytovatelé sociálních služeb</i>
počet osob žijících na ubytovnách	
věková struktura, forma obživy, výše příjmů	
důvody života na ulici, života na ubytovnách	
Ubytovny v obci a nejbližším okolí	
počet ubytoven	<i>Terénní šetření, poskytovatelé sociálních služeb</i>
kapacita jednotlivých ubytoven, naplnění kapacity	
cílová skupina, pro kterou je ubytovna určena (pracovníci agentur, rodiny s dětmi aj.)	
cena za ubytování (kalkulace na jednotlivce, rodinu)	
úhrada za ubytování skrze sociální dávky, využívání institutu zvláštního příjemce	
kvalita ubytování	
Krizové ubytování v obci a nejbližším okolí	
počet azylových zařízení, jejich kapacita, naplnění kapacity	<i>Sociální odbor, poskytovatelé sociálních služeb</i>
cílová skupina, pro kterou jsou azylová zařízení určena (rodiny s dětmi, matky s dětmi aj.)	
Sociální dávky vyplácené obyvatelům v obci	
výplata dávků hmotné nouze doplatku na bydlení (počet vyplacených dávek, výše objemu vyplacených dávek, ubytovací zařízení, na které je doplatek čerpán)	<i>Úřad práce</i>
počet exekucí, které jsou prováděny srážkami z příjmu ze sociálních dávek	
Míra zadlužení obyvatel obce – ohrožené domácnosti	
počet osob pobírajících starobní důchod, invalidní důchod, rodičovský příspěvek	<i>Úřad práce</i>
počet osob, kterým je exekučně postihován příjem ze sociálních dávek	
Míra zadlužení obyvatel obce – dlužníci vůči obci	
celková výše dluhu na nájmu vůči obci, celkový počet dlužníků, průměrná výše dluhu na osobu, výše dluhu vůči stávajícím nájemníkům, výše dluhu vůči vystěhovaným nájemníkům	<i>Správa majetku obce</i>
Sociální služby v obci a regionu	
služby zabývající se problematikou předlužení, ztrátou bydlení (terénní programy, odborné sociální poradenství, azylová zařízení)	<i>Sociální odbor, poskytovatelé sociálních služeb</i>
kapacita, naplnění kapacity těchto služeb	
dostupnost těchto služeb, nízkoprahovosti těchto služeb	
odbornost těchto služeb v oblasti dluhového poradenství	

10. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

10.1 ZÁSAH ÚŘEDNICE NA MĚSTSKÉM ÚŘADĚ VŮČI POTENCIÁLNÍMU LICHVÁŘI

Na úřednici městského úřadu se obrátili manželé F., kteří v doprovodu dvou mužů žádali o ověření podpisu na dokumentu Uznání dluhu. Manželé byli oba v invalidním důchodu se zjevně omezenými schopnostmi orientovat se v úředních dokumentech. Úřednice proto pročetla text dokumentu a po zjištění, k čemu by se manželé měli zavázat, odmítla podpisy manželů ověřit. Jednalo se o závazek vrátit ve velmi krátké lhůtě částku 450.000 Kč s odkazem na půjčku, která nebyla nijak doložena a kterou neuměli manželé vysvětlit. Po velmi rozčilené reakci mužů, kteří se na úřad dostavili jako doprovod obou manželů, zavolala úřednice policii, následně se obrátila na OSPOD, který v rodině dohlížel na péči o nezletilé děti, a v neposlední řadě došlo ke zkontaktování dluhového poradce. Úřednice nejen správně vyhodnotila nebezpečnost dokumentu a závažnost situace, ale navíc zaktivizovala síť všech aktérů, kteří se na řešení situace mohli společně podílet.

Po navázání spolupráce s rodinou byla teprve zjištěna naléhavost situace. Manželé totiž v krátké době předtím podepsali několik dalších dokumentů, v jejichž důsledku jim bezprostředně hrozila ztráta bydlení. V první řadě manželé skutečně podepsali smlouvu o půjčce, kterou již neměli k dispozici. K té navíc podepsali smlouvu o zajišťovacím převodu vlastnického práva k nemovitosti. Tím přepsali svoji nemovitost na věřitele a nebyli již jejími reálnými vlastníky! Půjčku, jejíž vyplacení potvrdili podpisy, reálně nedostali vyplacenou. Obdrželi pouze zálohu 50.000 Kč. Ačkoliv se ústně s věřitelem dohodli na nízkých měsíčních splátkách, ve smlouvě se zavázali vrátit celých 450.000 Kč do 3 měsíců. Toho ovšem nebyli schopni. Za to jim byly naučtovány vysoké sankce. Následně se věřitel začal domáhat vystěhování celé rodiny. Nemovitost nechal ocenit a začal připravovat její prodej.

Případ rodiny spolu s vymáháním lichvářského dluhu byl následně řešen ve dvou rovinách — za právní asistence došlo k podání žaloby na neplatnost podepsaných dokumentů před soudem, na základě policejního vyšetřování se rozběhlo trestní stíhání věřitele. Soudní spor i trestní stíhání byly řešeny několik let, než došlo k zneplatnění smluv a následně i odsouzení věřitele. Ukázalo se, že se jednalo o organizovanou skupinu, která vyhledávala osoby v nepříznivé sociální situaci, přitom však vlastníky nemovitostí, na kterých bylo možné se obohatit.

Bez kompetentního vyhodnocení situace úřednicí městského úřadu a bez jejího aktivistického přístupu by těžko došlo k odhalení případu. Manželé sami by nebyli schopni obrany.

10.2 ZÁSAH STAROSTY V PŘÍPADĚ NEOPRÁVNĚNÉ EXEKUCE

V malé severočeské obci se starosta zarazil nad exekucí strhávanou ze mzdy občana, který pro obec pracoval na veřejně prospěšných pracích. Exekuce byla vedena pro dluh za energie, ale starostovi bylo naprosto nepochopitelné, jak mohl dluh za energie narůst do částky bezmála 3 milionů Kč! Z příjmu dlužníka bylo možné strhávat minimální částky, ale starostovi bylo jasné, že i kdyby plat dlužníka byl několikanásobně vyšší, exekuci by i tak hradil po zbytek svého života. Dlužník sám dokumentaci kolem vymáhaného závazku naprosto nerozuměl a nebyl s to asertivně se spojit s věřitelem či exekutorem. Se svojí situací byl de facto smířen. Ne tak starosta, který pochopil, že pod tíhou této exekuce nebude mít dotyčný občan nikdy šanci změnit svoji stávající nepříznivou situaci, a nebude možné s ním proto ani nalézat motivaci.

V obci samotné ani v blízkém okolí nebyl žádný poradenský subjekt, který by dokázal odpovědět na starostovy otázky týkající se oprávněnosti exekuce. Starosta

jistina	33.360,00 Kč
7,750% denně úrok z prodlení z částky 33.192,00 Kč od 11.04.2015 do zaplacení	
úrok z prodlení ke dni 10.10.2014 činí	2.348.582,94 Kč
7,750% denně úrok z prodlení z částky 168,00 Kč od 03.05.2012 do zaplacení	
úrok z prodlení ke dni 10.10.2014 činí	11.600,82 Kč
náklady právního zastoupení	14.011,80 Kč
náklady právního zastoupení	14.011,80 Kč
náklady nalézacího řízení	15.836,00 Kč
Odměna exekutora	365.630,00 Kč
Náhrada hotových výdajů	3.500,00 Kč
DPH	77.517,30 Kč
Celkem	2.884.050,66 Kč

Dluh: 33 tisíc Kč

Odměna exekutora: 365 tisíc Kč

Celkem po 2 letech: 2,9 milionu Kč

proto kontaktoval dluhového poradce neziskové organizace v Praze. Se svolením dlužníka zprostředkoval dluhovému poradci dokumentaci k závazku a ten se následně spojil s věřitelem i exekutorem. Formálně se zdála být exekuce zcela v pořádku. Až po důsledné komunikaci s vedením společnosti věřitele a exekutorského úřadu vyšlo najevo, že byl chybně uveden způsob výpočtu úroku z prodlení. Administrativní chybou došlo k záměně ročního úroku z prodlení za denní úrok z prodlení!

Kdyby zde starosta iniciativně sám nezasáhl, nikdo by se nad výší exekuce nepozastavil. Formálně bylo vše v pořádku, a nebyl proto důvod, proč by kdo uvažoval o zastavení exekuce. Ta by proto probíhala dál a dlužník by byl odsouzen ke zbytku života v exekuci.

11. NÁSTROJE DLUHOVÉHO PORADENSTVÍ V PRAXI

V následující kapitole ve stručnosti popisujeme základní postupy dluhového poradenství uplatňované ve spolupráci s předluženými klienty této služby. Jedná se o postupy, které v jejich základní podobě může s občany provést i pracovník obce, aby situaci ošetřil v první chvíli, kdy se na něho občan obrátí s žádostí o pomoc.

11.1 DLUHOVÉ PORADENSTVÍ – MAPOVÁNÍ ZÁVAZKŮ

Při řešení situace předlužení klienta je vždy nezbytné získat základní přehled o všech jeho závazcích. V současné chvíli však neexistuje databáze, ze které by bylo možné získat tyto informace souhrnně a spolehlivě. Při mapování závazků jsme tak odkázáni na několik zdrojů, z nichž žádný není zcela vyčerpávající.

Můžeme se obrátit na soud, který eviduje všechny soudní spory týkající se dlužníka. Můžeme tedy požádat o **lustraci soudních a exekučních řízení** vedených proti osobě dlužníka (viz Přílohy — Vzor žádosti o lustraci), případně nahlédnout do soudních spisů, které jsou kjednotlivým řízením vždy vedeny a archivovány. Problém však nastane u dlužníků, kteří se často stěhovali a několikrát měnili místo trvalého bydliště. Tím došlo i ke změně v místní příslušnosti soudu, který měl jednotlivé spory řešit. Evidence o soudních a exekučních řízeních tak bude roztržena mezi různé soudy podle data zahájení toho kterého soudního sporu.

Zdrojem pro zjištění závazků v exekuci může být **Centrální evidence exekucí (CEE)**. Zde jsou vedeny základní informace o každé exekuci, která je proti dlužníkovi vedena. Přístup do databáze je ovšem zpoplatněn. Výstupem z databáze může být seznam všech exekucí, jejich spisových značek a exekutorských úřadů, které je spravují.

Pokud jde o závazky, které ještě nedospěly do fáze soudního či exekučního vymáhání, jsme odkázáni na různé

databáze bankovních i nebankovních subjektů, jako je např. SOLUS. Do těchto databází však úvěrové společnosti zadávají data dle svého uvážení, každá z institucí navíc preferuje jinou databázi, a tak se jedná o velmi kusý zdroj informací.

Pozor! Ze žádného z výše uvedených zdrojů se nedozvíme aktuální výši závazků. Za tímto účelem je vždy nezbytné se spojit s věřitelem či exekutorem. K výši pohledávky je nutné přičíst kromě úroků z prodlení a pokut též náklady na soudní a exekuční řízení.

11.2 DLUHOVÉ PORADENSTVÍ – VYJEDNÁVÁNÍ S VĚŘITELI

Zjistíme-li, vůči komu je dlužník v prodlení s úhradou závazků, je možné pomoci dlužníkovi navázat kontakt s věřitelem za účelem dohodnout se na mimosoudním řešení sporu. Jakoukoliv dohodu s věřitelem je vhodné potvrdit písemně. Standardním nástrojem pro navázání kontaktu s věřitelem je **Žádost o splátkový kalendář** (viz Přílohy — Vzor žádosti o splátkový kalendář). Žádost nemá žádnou předepsanou formu. Dlužník by měl uvést důvody prodlení — okolnosti, které vedly k porušení smluvního vztahu, popsat svoji životní (sociální) situaci, která má vliv na problematické plnění závazku, a navrhnout způsob řešení, kterého by byl schopen dostát (výši splátek).

Klient se na nás může obrátit ve fázi, kdy je pohledávka vůči němu uplatňována před soudem. V tuto chvíli je na místě analyzovat smluvní dokumentaci a ověřit oprávněnost pohledávky věřitele. Jestliže máme jakékoliv pochybnosti o původu pohledávky, o platnosti některých smluvních ujednání, o přiměřenosti vymáhaného plnění, je nezbytné zformulovat všechny tyto pochybnosti a námitky soudu! V této fázi se o oprávněnosti závazku dlužníka bude teprve rozhodovat a je na něm, aby aktivně uplatnil svoje práva.

Nejběžnější způsob, jakým bývá zahájeno vymáhání dluhu u soudu, je návrh na vydání platebního rozkazu. Soud na návrh věřitele vydává platební rozkaz ve chvíli, kdy je nárok věřitele řádně doložen smluvní dokumentací. Nedochozí při tom ale k přezkoumání obsahu smluvní dokumentace a skutečné oprávněnosti pohledávky. Pro urychlení řízení vydává soud platební rozkaz pouze na základě formální správnosti doložené smluvní dokumentace a předpokládá, že pokud by žalovaný (dlužník) s výrokem soudu nesouhlasil, bude se ve stanovené lhůtě bránit.

Pokud je platební rozkaz vydán ve věci neoprávněné pohledávky věřitele a dlužník nesouhlasí s tvrzeními v něm uvedenými, případně není v jeho možnostech dluh zaplatit, je třeba, aby podal tzv. odpor.

V rámci podaného odporu by měl dlužník argumentovat, proč je platební rozkaz neoprávněný, a uvést důkazy na podporu svých tvrzení. Tedy například, že byl dluh již uhrazen, že o jeho existenci neví nebo že byl dluh promlčen. Soud pak na základě odporu zruší platební rozkaz a nařídí jednání. Zde má žalovaný možnost rozporovat pohledávku věřitele co do důvodu a výše, popř. získat splátkový kalendář, pokud není v jeho možnostech dluh uhradit najednou.

Pozor! Lhůta na podání odporu je 15 dní. Aby byla lhůta dodržena, stačí podat tzv. holý odpor. Od podání odporu má pak dlužník ještě 30 dní na podání vyjádření, kde by měl důvody podání odporu podrobněji popsat a doložit.

Exekuce je posledním stadiem vymáhání pohledávky a jako taková výrazným způsobem zasahuje do soukromí dlužníka, jeho osobní svobody a majetkových práv. V povědomí veřejnosti bývá činnost exekutorů vnímána velmi negativně, často vzhledem k medializovaným kauzám, kdy došlo k překročení pravomocí exekutorských vykonavatelů při výkonu exekuce. Je důležité mít na vědomí, že exekuční řízení je poslední šancí věřitele, jak se domoci svých práv, pokud tak dlužník neučinil dobrovolně. Z toho důvodu je logické, že exekutor musí být vybaven takovými pravomocemi, aby mohl vůči dlužníkovi účinně zasáhnout a vymoci pohledávku navzdory jeho nečinnosti, nebo dokonce proti jeho vůli.

Na druhou stranu je stejně tak důležité si uvědomit, že vzhledem k obrovské míře zadlužení české populace existuje velká část dlužníků, kteří nejsou schopni svým závazkům dostát z objektivních důvodů, nikoliv proto, že by se plnění záměrně vyhýbali. Jak jsme si popsali výše, počet exekucí vedených vůči jednomu dlužníkovi stoupá, řada exekučních řízení je vedena pro nízké dlužné částky zatížené vysokými náklady na vymáhací proces, a navíc se do exekučního stadia dostává celá řada predátorských pohledávek pochybných úvěrových společností. Vzhledem k těmto okolnostem je nutné šířit v povědomí veřejnosti informovanost o tom, že i v exekuci mají lidé svá práva. V konkrétních případech dlužníků je pak potřeba zasadit se o to, aby exekuční řízení probíhala dle zákonných předpisů.

Co zjišťovat s klientem, vůči kterému je vedena exekuce?

Nejprve je důležité zjistit, jakým exekutorským úřadem je exekuční řízení vedeno, pod jakou spisovou značkou a pro jakou pohledávku. Tyto informace by měl dlužník obdržet prostřednictvím tzv. Výzvy k dobrovolnému splnění exekuce, kterou exekutor zasílá dlužníkovi na začátku exekučního řízení. Nemá-li dlužník tento dopis k dispozici, je nutné spojit se přímo s exekutorským úřadem a tyto informace si dodatečně vyžádat. Neví-li dlužník ani to, na který exekutorský úřad se obrátit, je možné nahlédnout do Centrální evidence exekucí (CEE), kde by o každém exekučním řízení měl být veden záznam.

Dopátráme-li se původu pohledávky, lze jen doporučit, aby byla přezkoumána její platnost, resp. platnost exekučního titulu, na jehož základě byla exekuce nařízena. Exekučním titulem může být nejčastěji platební rozkaz, rozsudek, rozhodčí nález či notářský zápis. Právě u rozhodčích nálezů a notářských zápisů existuje riziko, že byl jejich prostřednictvím legitimizován nezákonný nárok věřitele. V takovém případě je na místě zvážit podání návrhu na zastavení exekuce pro neplatnost exekučního titulu.

Shledáme-li pohledávku vymáhanou v exekuci jako platnou, lze hledat s dlužníkem způsoby, jak alespoň částečně dluh umořovat. Za tímto účelem je dobré ověřit, jaká je aktuální výše dluhu (jistina, úroky z prodlení, náklady na vymáhání). Ta se v průběhu času může značně proměňovat a nelze spoléhat na staré upomínky a výzvy k plnění. Pokud je to v možnostech dlužníka, může měsíčně i menšími platbami dluh umořovat.

V každém případě je důležité upozornit dlužníka na jeho práva a povinnosti s exekučním řízením spojené. Seznámit ho s tím, co může ze strany exekutorského úřadu očekávat a jak se na to připravit. Řada dlužníků bývá z exekuce velmi vyděšena a snadno pod nátlakem podlehne slibům dalších obchodníků s chudobou (pochybné zprostředkovatelské společnosti, predátorské úvěrové společnosti, lichváři, oddlužovací agentury apod.), kteří slibují cestu ven z dluhové pasti skrze další nebezpečné smluvní závazky.

Není proto vhodné dlužníka exekucí ještě více strašit, ale spíše s ním věcně rozebrat možné dopady exekučního řízení na jeho každodenní život. Exekuce neznamená likvidaci dlužníka!

Způsoby exekuce

Exekuci lze provést jen způsoby, které umožňuje exekuční řád (zákon č. 120/2001 Sb.). Pro účely této metodiky se nyní soustředíme na nejčastější způsoby exekuce, se kterými se lze v praxi setkat, je-li vůči dlužníkovi vymáhána peněžité pohledávka.

Příkázáním pohledávky z účtu povinného

Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu lze nařídit z běžného, vkladového nebo jiného účtu dlužníka-povinného vedeného v jakémkoliv měně u peněžního ústavu působícího v tuzemsku. Povinnému nesmí být usnesení doručeno dříve než peněžnímu ústavu.

Pozor! Může dojít k postižení veškerých prostředků až do výše vymáhané pohledávky. Exekutor není povinen zkoumat původ peněz, které na účet přijdou.

Podle exekučního řádu má povinný právo vyzvednout si dvojnásobek životního minima ze svého účtu ($2 \times 3.410 \text{ Kč} = 6.820 \text{ Kč}$). Tuto částku je banka povinna vyplatit, pokud byly peníze na účtu, ale pouze jednou.

Srážkami z příjmu povinného

Srážky z příjmu dlužníka-povinného jsou prováděny z čisté mzdy. Nezapočítávají se do ní částky poskytované na náhradu nákladů spojených s pracovním výkonem, a to zejména při pracovních cestách. Způsob výpočtu stanoví nařízením vláda České republiky. Pořadí uspokojování pohledávek se řídí dnem, kdy byl plátcí mzdy doručen exekuční příkaz. Bylo-li mu doručeno téhož dne nařízení pro několik pohledávek, mají tyto pohledávky stejné pořadí; nestačí-li částka na ně připadající k jejich plnému uspokojení, uspokojí se poměrně. Srážky mohou být prováděny i z jiných příjmů dlužníka-povinného, než je mzda, typicky např. ze starobního či invalidního důchodu, odměny pěstouna apod.

Mzdu a některé další příjmy dlužníka (vyjmenované v ustanovení § 299 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu) je možné při exekuci nebo výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy postihnout jen do určité výše.

Ta část mzdy dlužníka, která nesmí být srážena a musí mu být vždy vyplacena, protože slouží k pokrytí základních životních potřeb dlužníka a jeho rodiny, se nazývá nezabavitelná částka.

System srážek ze mzdy má většinou dlouhodobější charakter, proto je potřeba, aby byl zákonem regulován ve prospěch povinného tak, aby byl vůbec schopen a vlastně i ochoten za trvání srážek ze mzdy vykonávat práci, za kterou pobírá postižitelnou mzdu.³

Na povinného (dlužníka) činí nezabavitelná částka dvě třetiny součtu životního minima jednotlivce a normativních nákladů na bydlení, aktuálně pro rok 2015 je tato částka 6.118 Kč. Na každou osobu, ke které má povinný vyživovací povinnost, se počítá jedna čtvrtina nezabavitelné částky povinného, aktuálně pro rok 2015 je tato částka 1.529,50 Kč.

Konkrétní výpočet nezabavitelné částky mzdy je možné provést na kalkulačkách dostupných na internetu, např. zde: <http://www.penize.cz/kalkulacky/nezabavitelne-minimum>.

Prodej movitých věcí ve vlastnictví povinného

Po vyčerpání předchozích způsobů exekuce může exekutor přistoupit k zabavení movitého majetku dlužníka-povinného. Děje se tak na základě tzv. mobiliárních exekucí, kdy exekutorští vykonavatelé přijedou do místa bydliště dlužníka a zabavují majetek, o kterém předpokládají, že je v jeho vlastnictví. Exekutorští vykonavatelé mohou vstoupit kamkoliv, kde se důvodně domnívají, že má povinný svůj majetek. Nemusí se řídit pouze trvalým bydlištěm dlužníka, ale mohou vycházet z nahlášené doručovací adresy či svědectví blízkých osob, sousedů apod. Přístup do místa výkonu exekuce si mohou zjednat i bez přítomnosti dlužníka za asistence zámečníka.

Při výkonu rozhodnutí prodejem nemovitých věcí nemůže být zabaven následující majetek povinného:

~ běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti;

- ~ snubní prsten a jiné předměty podobné povahy;
- ~ zdravotnické potřeby a jiné věci, které povinný potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě;
- ~ hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce;
- ~ věci, které povinný nezbytně nutně potřebuje k výkonu své podnikatelské činnosti;
- ~ zvířata, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu a která slouží člověku jako jeho společník.

Prodejem nemovitých věcí ve vlastnictví povinného

Jedná se o způsob exekuce postihující nejcennější majetek dlužníka — jeho nemovitost. Exekutor by k tomuto způsobu výkonu exekuce měl přistupovat vždy až po vyčerpání všech předešlých způsobů exekuce. Až když se tyto způsoby ukáží být neúspěšné, může přistoupit k prodeji nemovitosti dlužníka skrze dražbu.

Pozor! Exekutor si již dopředu může vložit zástavní právo exekutorské na katastr nemovitostí. Zajišťuje se tak před tím, aby dlužník v průběhu exekuce nepřevodil nemovitost na jinou osobu. Vklad tohoto práva na katastr nemovitostí ještě neznamená, že by byl rovnou zahájen prodej nemovitosti.

³ Při provádění srážek ze mzdy se vychází jednak ze zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (kde je upravena výše a pořadí srážek), a jednak z nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky (kde je upravena výše nezabavitelných částek a způsob jejich výpočtu).

12. PŘÍLOHA 1 – SLOVNÍK POJMŮ Z OBLASTI DLUHOVÉ GRAMOTNOSTI

Anuita pravidelné splátky složené z úmoru a úroku

Dluh předmět vztahu mezi věřitelem a dlužníkem; dluh je obvykle peněžní, vzniká nejčastěji půjčkou či úvěrem, nákupem na splátky apod.; dlužník získává peněžní prostředky, které následně splácí, za půjčené prostředky navíc platí úrok

Dluhová past stav předlužení, kdy dochází k neschopnosti dlužníka splácet své dluhy, což je řešeno další půjčkou

Dlužník též vydlužitel; ten, kdo má plnit závazek vůči věřiteli

Jistina skutečně vyplacená částka úvěru; částka, ze které se počítá úrok

Nezajištěný věřitel nemá pohledávku zajištěnou majetkem či nemovitostí dlužníka

Notářský zápis zápis dohody mezi věřitelem a dlužníkem o tom, jakým způsobem bude dlužník splácet svůj dluh vůči věřiteli, sepsaný u notáře; s doložkou přímé vykonatelnosti = pokud dlužník řádně a včas nesplní to, k čemu se v dohodě zavázal, stává se notářský zápis bez dalšího podkladem k nařízení exekuce pro celý dluh

Pohledávka právo věřitele na plnění od dlužníka

Půjčka zápůjčka; přenechání věci nebo peněz po nějakou určenou dobu, může být bezplatná nebo za úplatu, smlouva může být uzavřena ústně i písemně; smluvní vztah vzniká okamžikem předání předmětu půjčky

Revolving automatické obnovení úvěru bez žádosti klienta

Rozhodčí doložka smluvní ujednání; o sporu nerozhoduje soud, ale rozhodce

RPSN roční procentuální sazba nákladů, veškeré náklady na úvěr za rok zahrnující poplatky a náklady spojené s úvěrem (poplatek za vedení účtu, náklady na povinné pojištění, úrok aj.)

Směnka způsob zajištění úvěru, úvěrový cenný papír, který dává majiteli směnky právo požadovat ve stanovenou dobu smlouvenou částku

Smluvní pokuta sankce za porušení smlouvy

Splatnost datum, ke kterému má být zaplacen dluh nebo jeho část

Úmor splácená jistina

Úrok odměna věřiteli za poskytnutí peněžní částky

Úroková míra poměr úroku a jistiny, může mít různou periodu (týden, rok atd.)

Úvěr věřitel (úvěrující) poskytne dlužníkovi (úvěrovaný) za úplatu peněžní prostředky

Věřitel též zapůjčitel; ten, komu je dlužník povinen hradit dluh; věřitel má pohledávku za dlužníkem

Zajištění soubor mechanismů, které mají posílit postavení věřitele a motivovat dlužníka ke splacení dluhu, mezi způsoby zajištění patří např. zástavní právo, směnka, ručení, smluvní pokuta

Zajištěný věřitel zajištěný věřitel má svoji pohledávku zajištěnou majetkem či nemovitostí dlužníka, v případě neplnění závazku ze strany dlužníka pak může věřitel zástavu (typicky nemovitost) prodat

Zástavní právo právo věřitele nakládat s cizí věcí (zástavou), kterou dlužník ručí za svůj dluh

13. **PŘÍLOHA 2 – VZOR ŽÁDOSTI
O LUSTRACI ŘÍZENÍ U SOUDU (DLUHOVÉ
PORADENSTVÍ – MAPOVÁNÍ ZÁVAZKŮ)**

OKRESNÍ SOUD

.....

.....

V dne

VĚC: Žádost o lustraci soudních a exekučních řízení

Žádám o provedení lustrace soudních a exekučních řízení, jaká jsou nebo v minulosti byla vůči mé osobě vedena.

Prosím o zaslání výpisu na adresu:

.....

Děkuji,

.....
Jméno, příjmení
(RČ:)

PŘÍLOHA 3 – VZOR ŽÁDOSTI O SPLÁTKOVÝ KALENDÁŘ

Adresa věřitele

.....

.....

V dne

Žádost o splátkový kalendář

Vážení,

obdržel jsem Vaši upomínku ze dne , ve které mě vyzýváte k úhradě částky Kč. Bohužel takovou částku nemám k dispozici najednou. Vzhledem k dlouhodobému onemocnění jsem se dostal do nepříznivé finanční situace. Můj příjem zásadně poklesl a já nejsem schopen uhradit okamžitě celou dlužnou částku.

Žádám Vás proto o povolení splátkového kalendáře. Měsíčně bych byl schopen hradit částku Kč.

Byl bych velmi rád, kdyby se vzájemnou dohodou podařilo dosáhnout mimosoudního řešení sporu. Víím, že soudními náklady by můj dluh jen narostl a moje schopnost jej uhradit by se tím ještě více snížila. Exekuce jsou proti mojí osobě již vedeny a z mého příjmu již nelze strhávat další prostředky.

Velmi děkuji za pochopení a prosím Vás o odpověď na níže uvedenou adresu!

.....

Jméno, příjmení
Adresa

15. **PŘÍLOHA 4 – VZOR HOLÉHO ODPORU
PROTI PLATEBNÍMU ROZKAZU (DLUHOVÉ
PORADENSTVÍ – OBRANA U SOUDU)**

OKRESNÍ SOUD

.....

.....

Sp.zn.:

V dne

žalobce: **GE Money Bank, a.s., IČ: 49241150**
Vyskočilova 1422/1a, 140 28 Praha 4 – Michle

zastoupený: JUDr. Vladislav Cílínek, advokát, Lindnerova 2, 180 00 Praha 8

žalovaný: **XXXXXXX, nar....**
trvale bytem...

O D P O R

proti platebnímu rozkazu č. j.zde dne

Dnemi byl doručen platební rozkaz Okresního soudu v Klatovech č.j.
..... ze dne Proti tomuto platebnímu rozkazu podávám
tímto v zákonné lhůtě odpor.

.....

Jméno, příjmení

16. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 — Vývoj počtu exekucí na osobu mezi lety 2013 a 2015 7

Obrázek 2 — Podíl úspěšně vymožených pohledávek v letech 2008–2014 8

Obrázek 3 — Počet exekucí prováděných srážkami z důchodu 8

Obrázek 4 — Strategie bankovních a „značkových“ nebankovních společností dle typu cílové skupiny, na kterou se soustředí 12

Obrázek 5 — Vývoj počtu oddlužení v letech 2008 až 2014 21

Obrázek 6 — Příklad navyšování pohledávky vlivem sankcí 25

